

30 rokov od novembra 1989 v SR a v ČR

7. novembra 2019

MEDIAN

spracované pre

Metodológia prieskumu

Veľkosť vzorky	SR - 1007 respondentov vo veku 15 a viac rokov; ČR - 1008 respondentov vo veku 15 a viac rokov
Termín opytovania	SR: 11. 10. – 30. 10. 2019 ČR: 10. 10. – 27. 10. 2019
Metóda zberu dát	Telefonické opytovanie vyškolenými operátormi (CATI)
Výber respondentov	Náhodný výber pevných a mobilných liniek s kontrolou sociodemografických kvót respondentov
Reprezentativita	<p>Vzorka je reprezentatívna pre populáciu SR/ČR 15 rokov+ a oddelene v kategóriách 15-44 rokov, 45 a viac rokov podľa znakov:</p> <ul style="list-style-type: none">• pohlavie• kraj• vek• vzdelanie• veľkosť miesta bydliska• ekonomický status• minulé volená strana do NR SR <p>Reprezentativita dátového súboru bola primárne dosiahnutá plnením kvótného predpisu a v dodatočnom prevážení dát, ktoré zohľadňuje taktiež pracovný status a posledné volebné správanie respondentov.</p>
Realizátor a zadávateľ	Prieskum realizovala spoločnosť MEDIAN SK, s.r.o. exkluzívne pre RTVS a Českú televíziu
Štatistická odchýlka	Náhodná štatistická odchýlka predstavuje +/- 1,5 percentuálneho bodu v prípade postojov, ktoré zastáva 5 % respondentov až +/- 4,5 percentuálneho bodu v prípade postojov, ktoré zastáva 50 % respondentov.

Štruktúra vzorky v SR

Pohlavie

muži	48 %
ženy	52 %

Vek

15 – 29 rokov	22 %
30 – 44 rokov	29 %
45 – 59 rokov	24 %
60 a viac rokov	25 %

Dosiahnuté vzdelanie

ZŠ či SŠ bez maturity	43 %
SŠ s maturitou	36 %
VŠ	21 %

Veľkosť sídla (počet obyvateľov)

menej ako 4 999 obyvateľov	46 %
5 000 – 99 999 obyvateľov	42 %
100 000 a viac obyvateľov	12 %

Región

Bratislavský kraj	12 %
Trnavský kraj	11 %
Trenčiansky kraj	11 %
Nitriansky kraj	13 %
Žilinský kraj	12 %
Banskobystrický kraj	12 %
Prešovský kraj	15 %
Košický kraj	14 %

*Údaje o štruktúre po vážení, zaokrúhlené na celé percentá.

Pozadie prieskumu

Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS) a Česká televízia nadviazali na spoluprácu s agentúrou MEDIAN SK na Slovensku a v Českej republike z roku 2014. V tomto roku bol realizovaný prieskum k 25. výročiu Nežnej revolúcie v oboch krajinách s využitím dát z prieskumu, ktoré boli realizované v období tesne po zmene režimu (1989-1991) pre porovnanie s aktuálnymi informáciami.

Táto správa porovnáva výsledky prieskumov zo Slovenska a z ČR za rok 2019, ale aj odpovede respondentov z oboch krajín z roku 2014 a v niektorých prípadoch tiež za roky 1989 a 1990.

Prieskum v roku 2019 bol zameraný na tieto témy:

- Reflexia udalostí 17. novembra 1989
- Názory na ponovembrový vývoj a rôzne aspekty súčasného politického systému
- Hodnotenie významných osobností ponovembrovej politiky
- Hodnotenie ďalších čiastkových aspektov a očakávaní do budúcnosti

Zhrnutie výsledkov

V oboch krajinách vo všeobecnosti pretrváva pomerne vysoké povedomie o význame 17. novembra 1989. Odlišné sú však pohľady na to, či tzv. ponovembrový vývoj naplnil alebo nenaplnil očakávania. Ľudia väčšinou oceňujú osobné slobody, demokraciu a možnosť zahraničného cestovania. Na druhej strane kritici poukazujú na nedostatočnú úroveň politiky a demokracie, a rovnako aj na fenomén korupcie a klientelizmu. Obyvatelia Slovenskej republiky negatívne vnímajú celkové zhoršenie, spomínanú korupciu a klientelizmus, ale aj politiku ako takú a kvalitu demokracie. Rovnako aj obyvatelia ČR vnímajú negatívne korupciu a klientelizmus, na rozdiel od Slovákov však aj sociálne neistoty, nezamestnanosť a chudobu.

Obyvatelia oboch krajín pozitívne hodnotia vstup krajín do západných štruktúr (NATO a EÚ). Rovnako pozitívne je vnímané v prípade SR prijatie eura a v prípade ČR naopak jeho neprijatie. Negatívne je naopak vnímaná kupónová privatizácia. Obyvatelia oboch krajín sa zhodujú, že najlepším obdobím je podľa nich súčasné obdobie (od roku 2014), kým najhorším bolo podľa nich obdobie ekonomickej krízy (2010-2013). Mierne odlišne vnímajú obyvatelia Slovenskej a Českej republiky obdobie transformácie a obdobie vstupu krajín do NATO a EÚ. Slováci vnímajú pozitívnejšie práve obdobie vstupu do medzinárodných inštitúcií, na druhej strane mierne negatívnejšie obdobie transformácie.

Väčšina ľudí chápe súčasný systém ako slobodný a demokratický, avšak existuje aj značný podiel tých, ktorí ho takto nevnímajú. Najmä v prípade Slovenska značný podiel ľudí uvádza, že systém je nespravodlivý.

Prácu médií považuje polovica obyvateľov oboch krajín za lepšiu ako bola na konci komunizmu, teda pred novembrom 1989. Tento názor majú častejšie obyvatelia Českej republiky v porovnaní s obyvateľmi Slovenskej republiky.

Podobne vnímaný je aj postoj k zákazu politických strán, ktoré smerujú k obmedzovaniu ľudských práv a demokratických princípov. V tomto prípade sa však k zákazu takýchto politických subjektov častejšie hlásia obyvatelia Slovenskej republiky.

V prípade ČR sú okrem najsilnejších osobností, ako boli Václav Havel, Václav Klaus a Miloš Zeman alebo Petr Pithart, ostatní premiéri hodnotení prevažne negatívne. V prípade SR sú najpozitívnejšie hodnotené ženy Z. Čaputová, I. Radičová a spoločne s nimi aj V. Havel. Naopak najnegatívnejšie sú hodnotení V. Mečiar a R. Fico, ale aj bývalý premiér M. Dzurinda alebo bývalý prezident I. Gašparovič.

Vnímané problémy v rôznych spoločenských oblastiach sa dnes v porovnaní s minulosťou zmenšujú – s výnimkou životného prostredia. Do budúca by sa Slovensko a ČR podľa obyvateľov mali sústrediť najmä na skvalitňovanie sociálneho systému, zdravotníctva a školstva a taktiež na odstraňovanie nerovností.

Obyvatelia oboch krajín sa zhodujú na tom, že obe krajiny by mali zamerať svoju zahranično-politickú orientáciu najmä na regionálne zoskupenia ako sú Európska únia (EÚ) a Vyšehradská štvorka (V4). Výraznejšie rozdiely panujú v názoroch na smerovanie zahraničnej politiky na krajiny ako Nemecko (GER), Veľká Británia (GBR) a Rusko (RUS) alebo Čína (CHN). Obyvatelia SR sa mierne viac prikláňajú k spolupráci s Čínou (CHN) a Ruskom (RUS), a naopak obyvatelia ČR mierne viac k spolupráci s Nemeckom (GER) a Veľkou Britániou (GBR).

Reflexia Nežnej revolúcie

Zhrnutie

Väčšina obyvateľov oboch krajín si udalosti 17. novembra 1989 spája so začiatkom Nežnej revolúcie. Obyvatelia ČR si tento dátum častejšie spájajú aj so študentskou demonštráciou. Takmer 1/5 obyvateľov SR nevedela nazvať/popísať udalosti 17. novembra 1989. Na otázku nevedeli odpovedať prevažne mladší vo veku 15 – 34 rokov, ľudia so základným a stredoškolským vzdelaním a voliči strany Kotleba – ĽSNS.

Podľa prevažnej väčšiny Slovákov je 17. november významný najmä tým, že si pripomíname revolúciu, resp. koniec komunizmu. Takmer 7 % tvrdí, že tento dátum je významný z dôvodu demonštrácií a študentských protestov, kým pre 4 % opýtaných sa jedná o sviatok, resp. voľno. Revolúciu alebo koniec komunizmu uvádzali častejšie ľudia, ktorí mali v revolučnom období viac ako 15 rokov, vysokoškolsky vzdelaní a voliči strán SMER, SAS a SME RODINA. Naopak, protest študentov označovali častejšie voliči KDH a SMK.

V porovnaní s rokom 2014 v prípade SR mierne klesol počet ľudí, ktorí nedokážu pomenovať udalosti 17. novembra alebo tých, ktorí uvádzali chybnú historickú udalosť. Problémy s pomenovaním udalostí 17. novembra majú v prípade SR najmä tí, ktorí v roku 1989 nemali 15 rokov. Medzi pamätníkmi je len 10 % tých, ktorí danú udalosť nevedeli pomenovať.

Obyvatelia Českej republiky javia väčší záujem o podujatia organizované pri príležitosti 30. výročia Nežnej revolúcie. Vo všeobecnosti sa plánuje zúčastniť týchto podujatí v oboch krajinách len veľmi málo ľudí.

Pohľad na vekové kategórie ukazuje, že aktívne sa z obyvateľov SR zúčastniť plánujú rovnako tí, ktorí mali pred revolúciou menej ako 15 rokov, ako aj tí, ktorí v období revolúcie mali 15 a viac rokov (45+). Bližší pohľad nám ukazuje, že zúčastniť sa plánujú najmä ľudia vo veku od 15 – 34 rokov a ľudia starší ako 55 rokov.

Z obyvateľov ČR sa plánujú častejšie zúčastniť mladšie vekové kategórie od 15 - 44 rokov, vysokoškolsky vzdelaní, obyvatelia väčších obcí, tí ktorí si myslia, že KSČM by mala byť rozhodne zakázaná, ale aj voliči TOP 09, STAN, KDÚ-ČSL, ODS a voliči J. Drahoša.

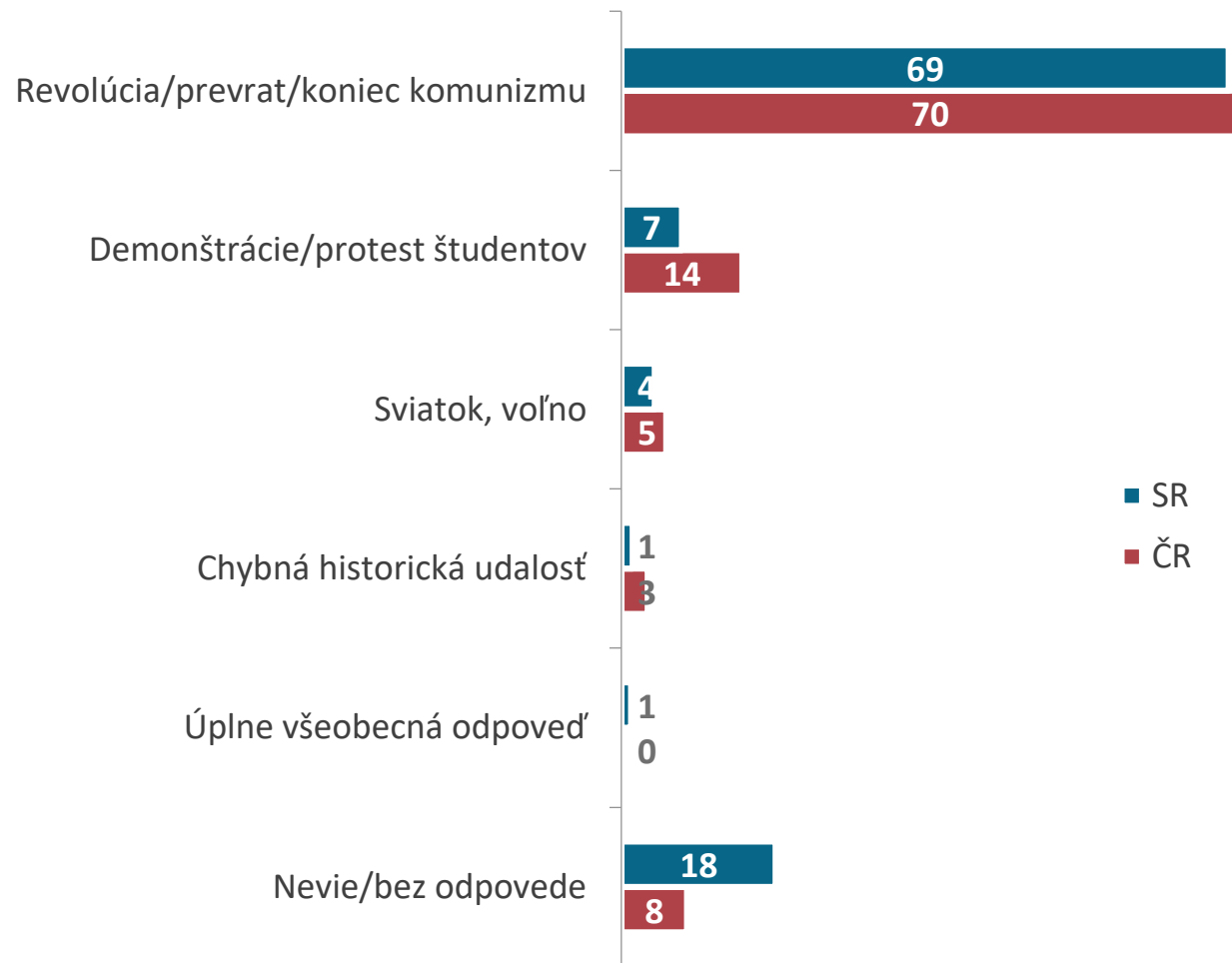

Významnosť 17. novembra 1989

Podľa prevažnej väčšiny Slovákov je 17. november významný najmä tým, že si pripomíname revolúciu, resp. koniec komunizmu. Takmer 7 % tvrdí, že tento dátum je významný z dôvodu demonštrácií a študentských protestov, kým pre 4 % opýtaných sa jedná o sviatok, resp. voľno.

V porovnaní s ČR nevedelo odpovedať na otázku výrazne viac respondentov (18 %). Revolúciu alebo koniec komunizmu uvádzali častejšie ľudia, ktorí mali v revolučnom období viac ako 15 rokov, vysokoškolsky vzdelaní a voliči strán SMER, SAS a SME RODINA. Naopak, protest študentov označovali častejšie voliči KDH a SMK.

Na otázku nevedeli odpovedať prevažne mladší vo veku 15 – 34 rokov, ľudia so základným a stredoškolským vzdelaním a voliči Kotleba – ĽSNS.

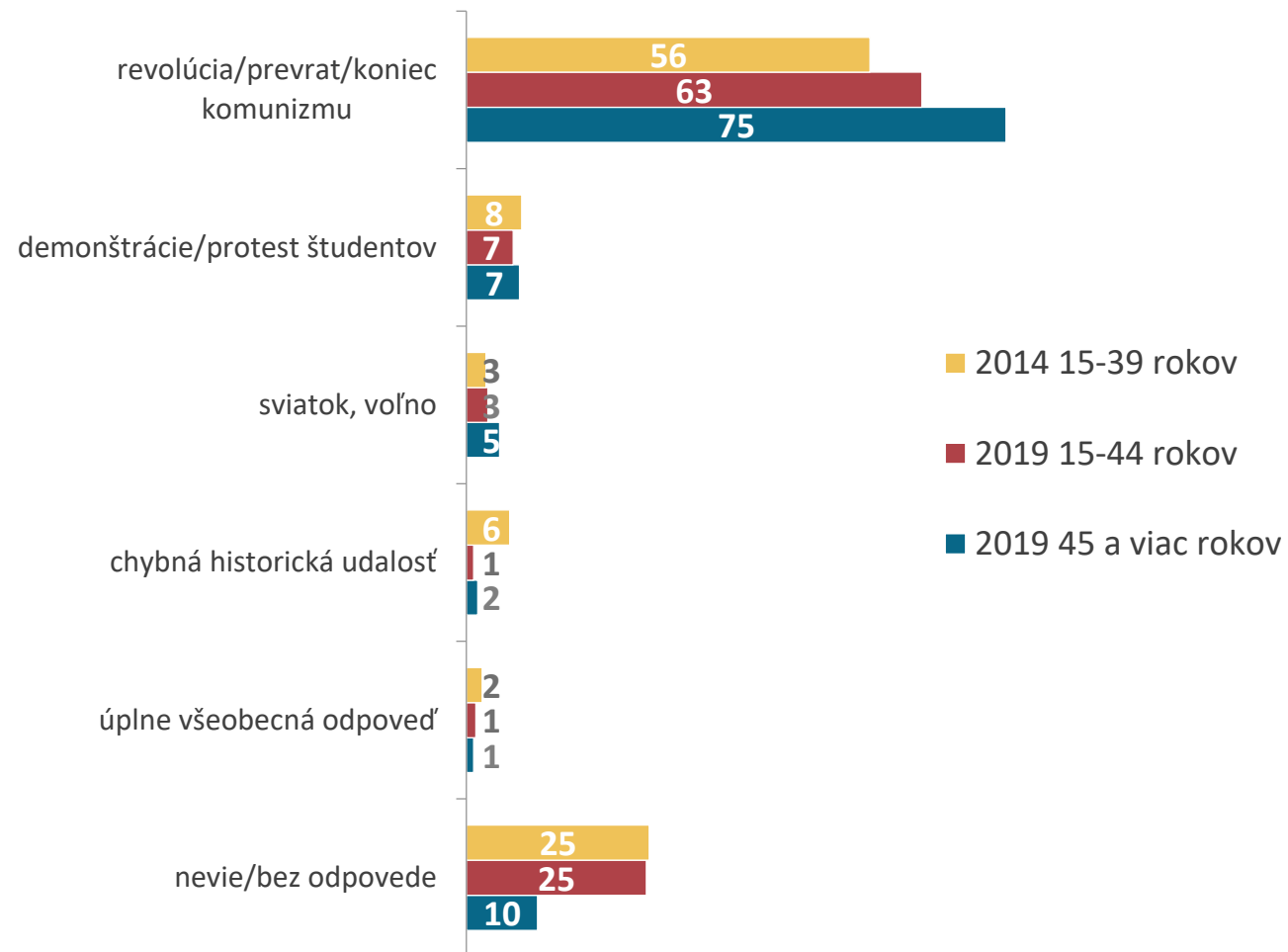

Významnosť 17. novembra 1989

V prieskume z roku 2014 bol dátum 17. november 1989 medzi ľuďmi vo veku 15 – 39 rokov vnímaný najmä ako revolúcia, resp. koniec komunizmu (56 %), 8 % vnímalo tento dátum ako demonštráciu či protest študentov, 6 % uvádzalo chybnú historickú udalosť a takmer 25 % v rámci vekovej kategórie nevedelo odpovedať.

V roku 2019 je 17. november vnímaný medzi ľuďmi vo veku 15 – 44 rokov rovnako, najmä ako revolúcia, resp. koniec komunizmu (63 %), takmer 7 % vníma tento dátum ako demonštráciu alebo protest študentov. Len 1 % uviedlo inú historickú udalosť a 25 % v rámci vekovej kategórie nevedelo odpovedať. Porovnanie medzi jednotlivými rokmi nám ukazuje, že takmer rovnaké percento obyvateľov, (z tých, ktorí v roku 1989 nemali 15 rokov), ktoré nevedelo odpovedať na otázku v roku 2014, nevedelo na ňu odpovedať ani v roku 2019.

Porovnanie tých, ktorí v roku 1989 nemali 15 rokov a tých, ktorí v tomto období už mali 15 rokov nám ukazuje, že vo vekovej kategórii 45+ rokov len 10 % opýtaných nevedelo uviesť odpoveď.

O01. Viete, čím je významný dátum 17. november 1989? Čo si pripomínate?

N 2019 15-44 rokov = 513; N SK 45 a viac rokov = 494; N 2014 15-39 rokov = 451; graf zobrazuje údaje v %; Pozn. k vekovej hranici – za starších respondentov považujeme tých, ktorí mali počas Nežnej revolúcie aspoň 15 rokov, v roku 2014 boli na túto otázku opytovaní len mladší respondenti.

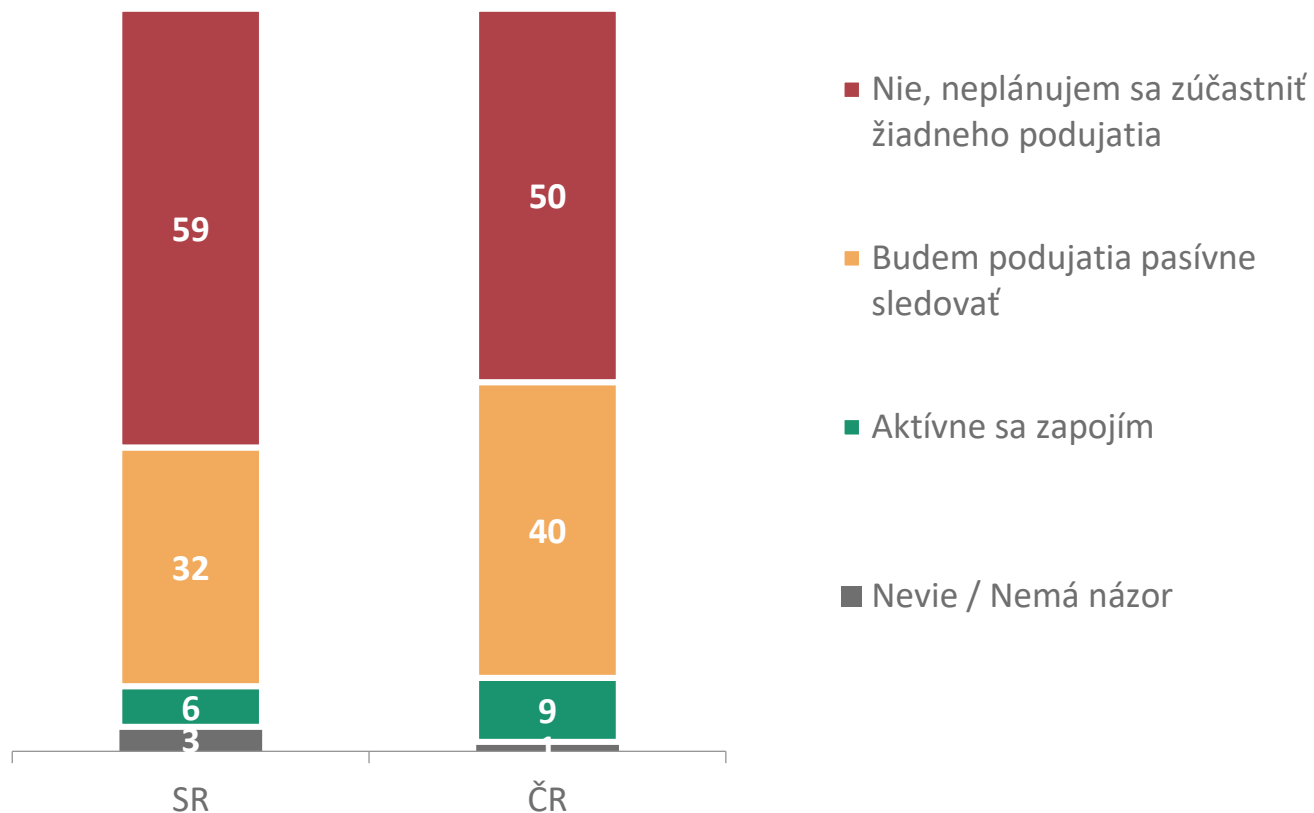

Zapojenie sa do verejných podujatí spojených s pripomienkou 17. novembra 1989

Viac ako polovica obyvateľov SR sa neplánuje zúčastniť žiadneho z plánovaných podujatí k tomuto výročiu. V prípade obyvateľov SR sa neplánuje zúčastniť podujatí mierne väčšie percento ľudí (viac ako 59 %) ako v prípade obyvateľov ČR. Rovnako je to aj v prípade pasívneho sledovania podujatí. Kým pasívne sledovanie podujatí deklaruje mierne viac ako 32 % Slovákov, tak v prípade obyvateľov ČR je to až takmer 40 %. Aktívne sa plánuje zapojiť 6 % obyvateľov SR a 9 % obyvateľov ČR.

Aktívne zapojenie v prípade SR častejšie deklarujú muži, vysokoškolsky vzdelaní, obyvatelia Bratislavského kraja alebo tí, ktorých doterajší vývoj prekonal ich očakávania.

Zaujímavý je v tomto smere pohľad na vekové kategórie, kedy sa aktívne zúčastniť plánujú rovnako tí, ktorí mali pred revolúciou menej ako 15 rokov, ako aj tí, ktorí v období revolúcie mali viac ako 15 rokov (45+). Bližší pohľad nám ukazuje, že zúčastniť sa plánujú najmä ľudia vo veku od 15 – 34 rokov a ľudia starší ako 55 rokov.

Reflexia ponovembrového vývoja

Zhrnutie

Obyvatelia Českej republiky v porovnaní s obyvateľmi SR častejšie uvádzajú, že ponovembrový vývoj prekonal alebo naplnil ich očakávania – necelá 1/3 oproti 1/3 v SR.

Na Slovensku sa podiel tých, ktorých vývoj sklamal v porovnaní s rokom 2014 výraznejšie znížil. S doterajším vývojom sú nespokojnejší výraznejšie tí, ktorí mali v roku 1989 aspoň 15 rokov. Len tretina tých, ktorí v roku 1989 nemali 15 rokov deklaruje, že doterajší vývoj ich očakávania sklamal. Zároveň viac ako tretina ľudí z tejto kategórie nevedela vyjadriť svoj názor.

Ako pozitíva ponovembrového vývoja sú obyvateľmi oboch krajín najčastejšie vyzdvihované osobné slobody a demokracia, alebo možnosť cestovať a otvárať sa svetu. Medzi negatívami dominuje v prípade SR celkové zhoršenie, ale aj korupcia a klientelizmus, alebo politika a kvalita demokracie. V prípade obyvateľov ČR medzi negatívami dominujú korupcia a klientelizmus, ale aj sociálne neistoty, nezamestnanosť a chudoba.

Obyvatelia oboch krajín sa zhodujú, že najlepšie sa darí obom krajinám od roku 2014 do súčasnosti. Avšak mierne rozdelenejšie je vnímané obdobie transformácie a obdobie po rozdelení ČSFR. Tieto obdobia sú Slováckmi vnímané mierne menej úspešné v porovnaní s obyvateľmi ČR. Naopak, obdobie vstupu do NATO a EU a obdobie pred ekonomickou krízou je vnímané Slováckmi výrazne lepšie ako je to v prípade obyvateľov ČR.

Ako najpozitívnejšie hodnotené rozhodnutie v ponovembrovom vývoji je v ČR vnímané neprijatie eura a na Slovensku naopak jeho prijatie. Obyvatelia oboch krajín sú so svojimi protichodnými rozhodnutiami do veľkej miery spokojní.

V oboch krajinách je pozitívne vnímaný vstup do západných štruktúr (NATO a EÚ), avšak toto vnímanie nie je vo všeobecnosti jednoznačné. Obyvatelia oboch krajín negatívne vnímajú kupónovú privatizáciu, nezakázanie KSČM v ČR a na Slovensku pôsobenie strany Kotleba – ĽSNS v parlamente.

Ako aktéri s pozitívnym prínosom pre spoločnosť sú vnímané v oboch krajinách domáce a zahraničné firmy, umelci, ale aj médiá. Naopak negatívne sú vnímaní politici. V prípade Slovenska ja toto vnímanie výraznejšie. Rovnako obyvatelia SR hodnotia negatívnejšie aj sudcov.

Súčasný systém je vo všeobecnosti obyvateľmi oboch krajín vnímaný ako slobodný, demokratický a solidárny. V prípade obyvateľov Českej republiky je toto vnímanie mierne intenzívnejšie v porovnaní s vnímaním obyvateľov SR. Avšak, v oboch krajinách je prítomná aj časť obyvateľov, ktorá považuje systém za neslobodný a nedemokratický. Výrazne nejednotnejšie sú názory obyvateľov na to, či je súčasný systém solidárny/zásluhový, spravodlivý/nespravodlivý alebo pokrokový/tradičný.

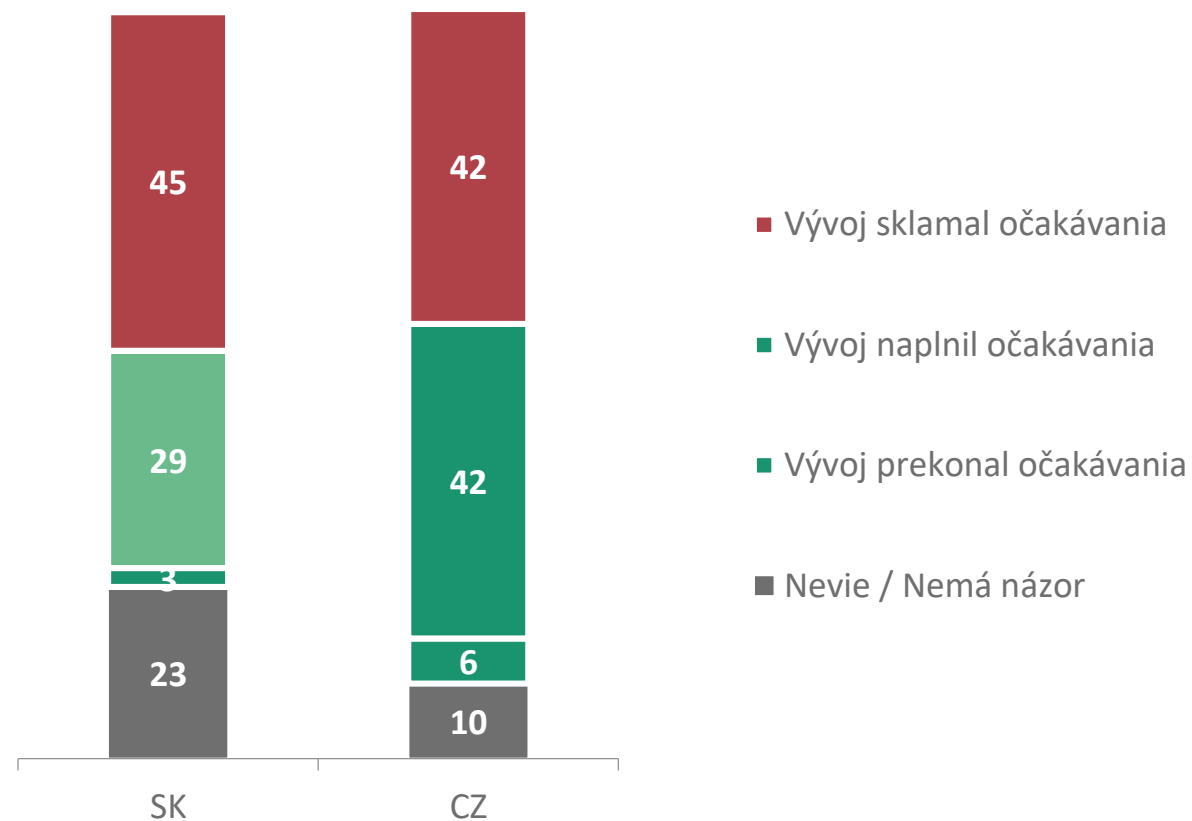

Naplnenie očakávaní od ponovembrového vývoja

Viac ako 45 % Slovákov tvrdí, že doterajší vývoj sklamal ich očakávania. Sklamané z doterajšieho vývoja sú mierne viac ženy, výrazne viac tí, ktorí mali v roku 1989 aspoň 15 rokov, ľudia s vysokoškolským vzdelaním, ľudia z BA, TT a KE kraja, ale aj ľudia s nižšími príjmami.

Takmer 29 % obyvateľov tvrdí, že doterajší vývoj naplnil ich očakávania. Doterajší vývoj naplnil očakávania mierne viac v prípade mužov, ľudí vo veku 45 – 54 rokov, obyvateľov PO kraja a obyvateľov malých obcí do 999 obyvateľov.

Až 23 % obyvateľov nemalo, nevedelo alebo nechcelo vyjadriť svoj názor. Jednalo sa najmä o tých, ktorí v roku 1989 nemali 15 rokov, ľudí so základným vzdelaním, ľudí z BB a PO kraja.

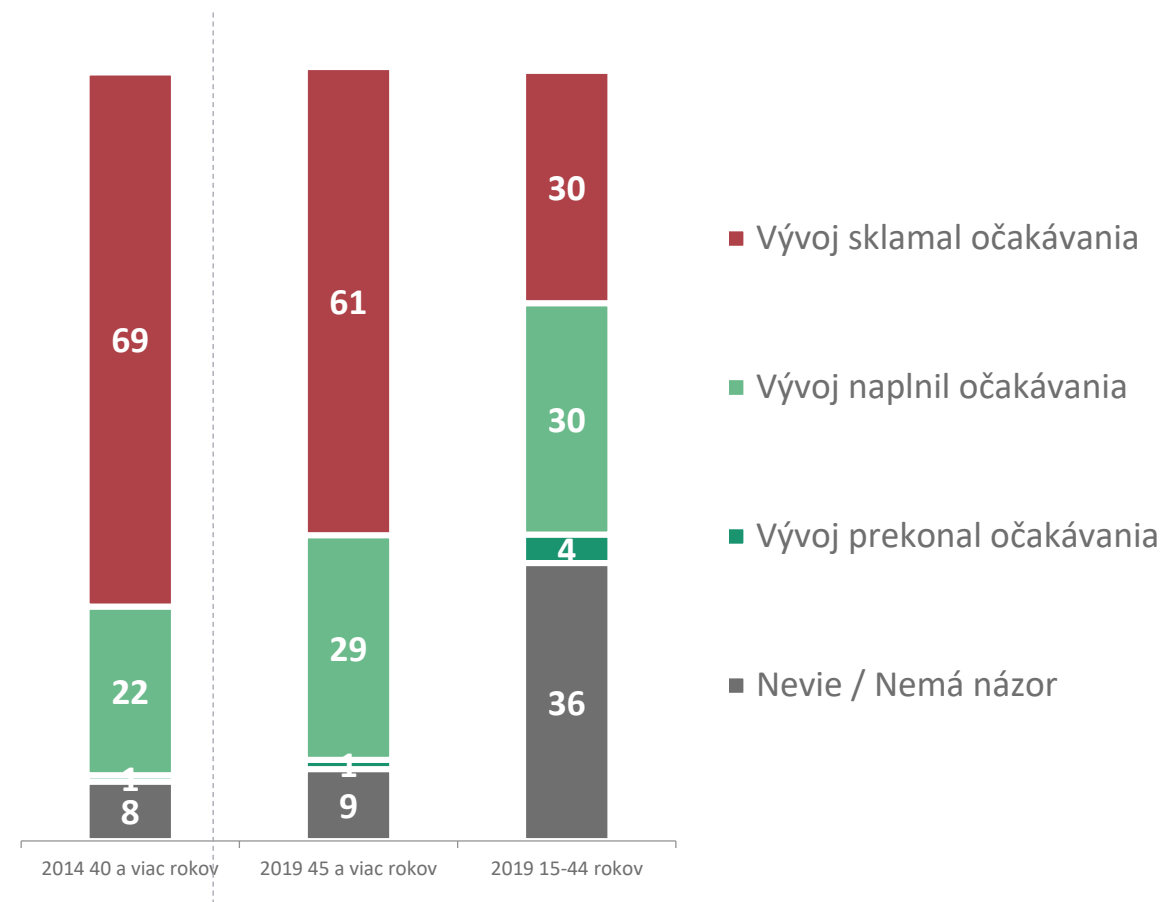

Naplnenie očakávaní ponovembrového vývoja

Tí, ktorí mali v roku 1989 aspoň 15 rokov, tvrdili v roku 2014 v prevažnej väčšine (69 %), že dovtedajší vývoj sklamal ich očakávania. V roku 2019 tvrdí z tých, ktorí mali v roku 1989 aspoň 15 rokov, už len 61 %, že vývoj sklamal ich očakávania. Naopak, medzi touto vekovou skupinou narástol počet tých, podľa ktorých vývoj naplnil očakávania. Kým v roku 2014 zastávalo tento názor 22 %, tak v roku 2019 to už je 29 %.

Z tých, ktorí v roku 2014 uvádzali (v roku 1989 mali aspoň 15 rokov), že dovtedajší vývoj sklamal ich očakávania, sa jednalo najmä o starších vo veku 60+ rokov, ľudí s nižším vzdelaním a ľudí z menších obcí do 5.000 obyvateľov. Rovnako aj v roku 2019 majú tento názor prevažne starší vo veku 55+ rokov, naopak ľudia s vysokoškolským vzdelaním a ľudia z väčších obcí od 20.000 – 99.999 obyvateľov.

Pohľad na tých, ktorí mali v roku 1989 menej ako 15 rokov nám v porovnaní so staršou generáciou ukazuje, že len 30 % z nich doterajší vývoj sklamal, rovnaký počet uvádza, že ich očakávania sú naplnené a takmer 36 % nemá na doterajší vývoj názor.

O02A. Keď sa zamyslíte nad očakávaniami, ktoré ste mali v roku 1989 v období pádu komunizmu – ako veľmi ich ponovembrový vývoj naplnil?; O02B. Ako veľmi sa podľa vás naplnili očakávania, ktoré mali ľudia v období pádu komunizmu od ponovembrového vývoja? N SK 2014 = 549; N SK 2019 15-44 rokov = 513; N SK 2019 45 a viac rokov = 494; graf zobrazuje údaje v %; Pozn. k vekovej hranici – za starších respondentov považujeme tých, ktorí mali počas Nežnej revolúcie aspoň 15 rokov, v roku 2014 boli na túto otázku opytovaní len mladší respondenti.

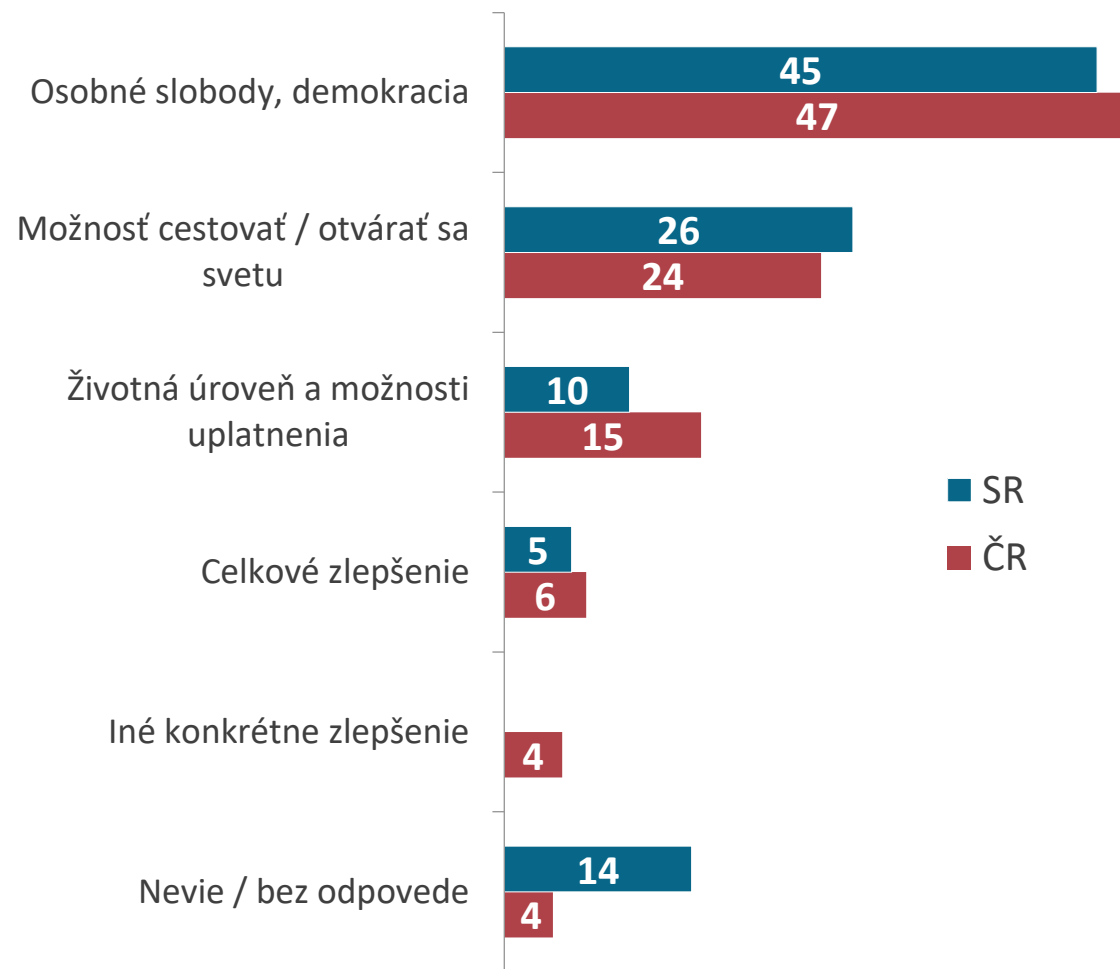

Dôvody naplnených očakávaní

Obyvatelia oboch krajín si takmer identicky v najväčšej miere vážia dosiahnuté osobné slobody a demokraciu, resp. možnosť cestovať a otvárať sa svetu. Osobné slobody, demokraciu alebo možnosť cestovať si z ľudí, ktorí mali v roku 1989 aspoň 15 rokov cenia častejšie vysokoškolsky vzdelaní, obyvatelia väčších miest a tí, ktorí v roku 2016 volili stranu MOST-HÍD alebo SAS.

Obyvatelia Slovenska na rozdiel od obyvateľov ČR v menšej miere reflektujú životnú úroveň a možnosti uplatnenia.

Tak ako v prípade prechádzajúcich odpovedí, slovenskí respondenti častejšie na otázku nevedeli, resp. nechceli odpovedať.

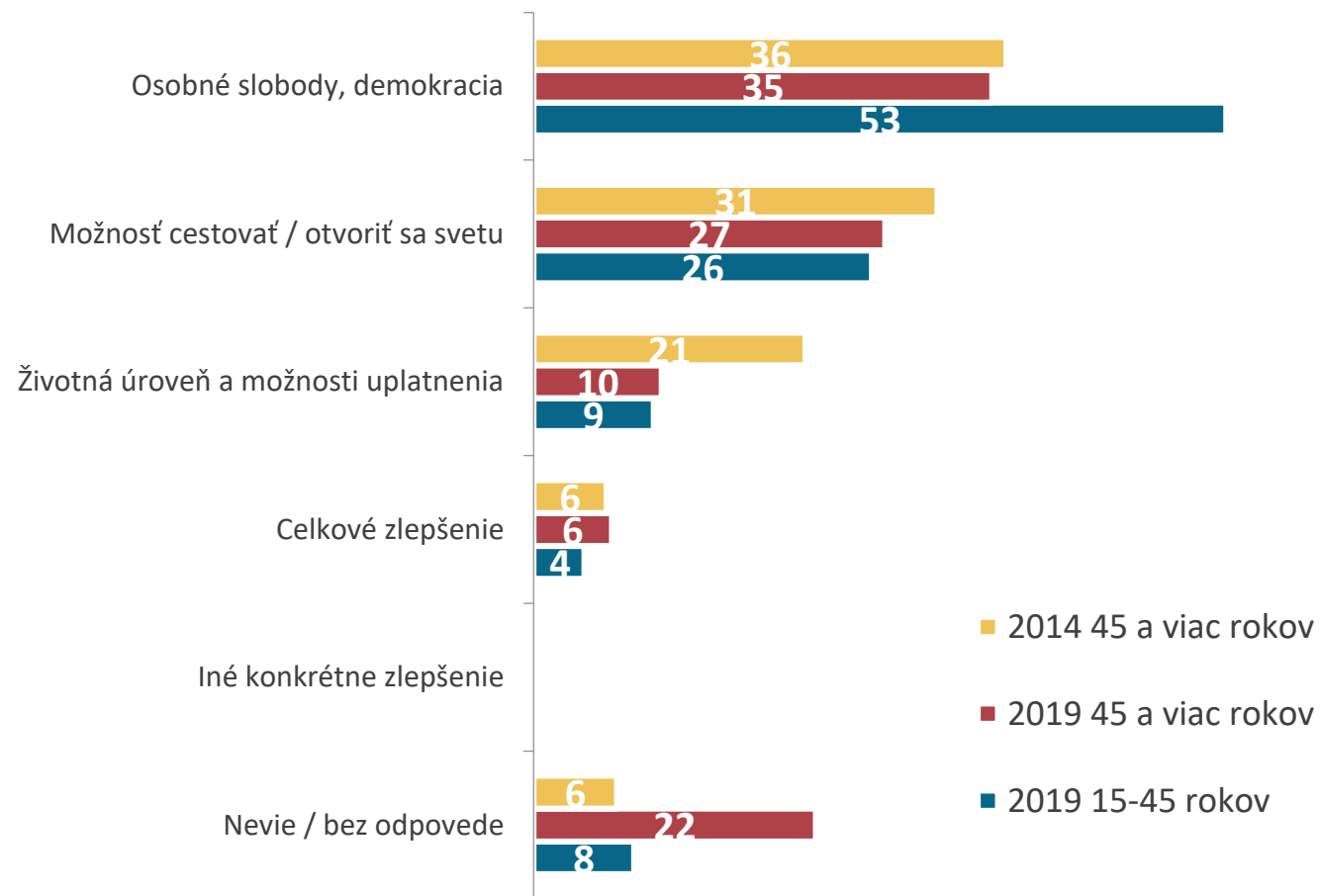
Dôvody naplnených očakávaní

Ľudia, ktorí mali v roku 1989 aspoň 15 rokov, vnímajú osobné slobody a demokraciu menej intenzívne s ohľadom na naplnenie očakávaní ako tí, ktorí v roku 1989 nemali 15 rokov. Ich vnímanie je podobné ako vnímanie respondentov v roku 2014.

Ďalším pozitívne vnímaným faktorom je možnosť cestovať, resp. otvorenosť svetu. Táto možnosť bola v roku 2014 vnímaná tými, ktorí mali v roku 1989 viac ako 15 rokov výrazne viac pozitívne ako je tomu v roku 2019.

V roku 2014 bola životná úroveň a možnosti uplatnenia vnímané tými, ktorí mali v roku 1989 aspoň 15 rokov výraznejšie viac (21 %) ako jeden z faktorov, ktorý naplnil alebo prekonal ich očakávania v porovnaní s rokom 2019 (10 %).

Na otázku nevedelo odpovedať alebo neuviedlo žiadnu odpoveď takmer 22 % z tých, ktorí mali v roku 1989 aspoň 15 rokov.

O03A. V čom konkrétne ponovembrový vývoj vaše očakávania naplnil, či prekonal? + O03B. Čo pozitívne sa podľa vás počas ponovembrového vývoja udialo? Čo sa najviac podarilo?
 N 2014 = 124; N 2019 45 a viac rokov = 149; N 15-44 rokov = 172 (len tí, ktorí uviedli, že vývoj naplnil alebo prekonal ich očakávania v otázke O02A,B). Údaje sú uvádzané v %. Pozn. k vekovej hranici – za starších respondentov považujeme tých, ktorí mali počas Nežnej revolúcie aspoň 15 rokov, v roku 2014 boli na túto otázku opytovaní len starší respondenti.
 Pozn2.: Zakódovaná len prvá odpoveď respondenta.

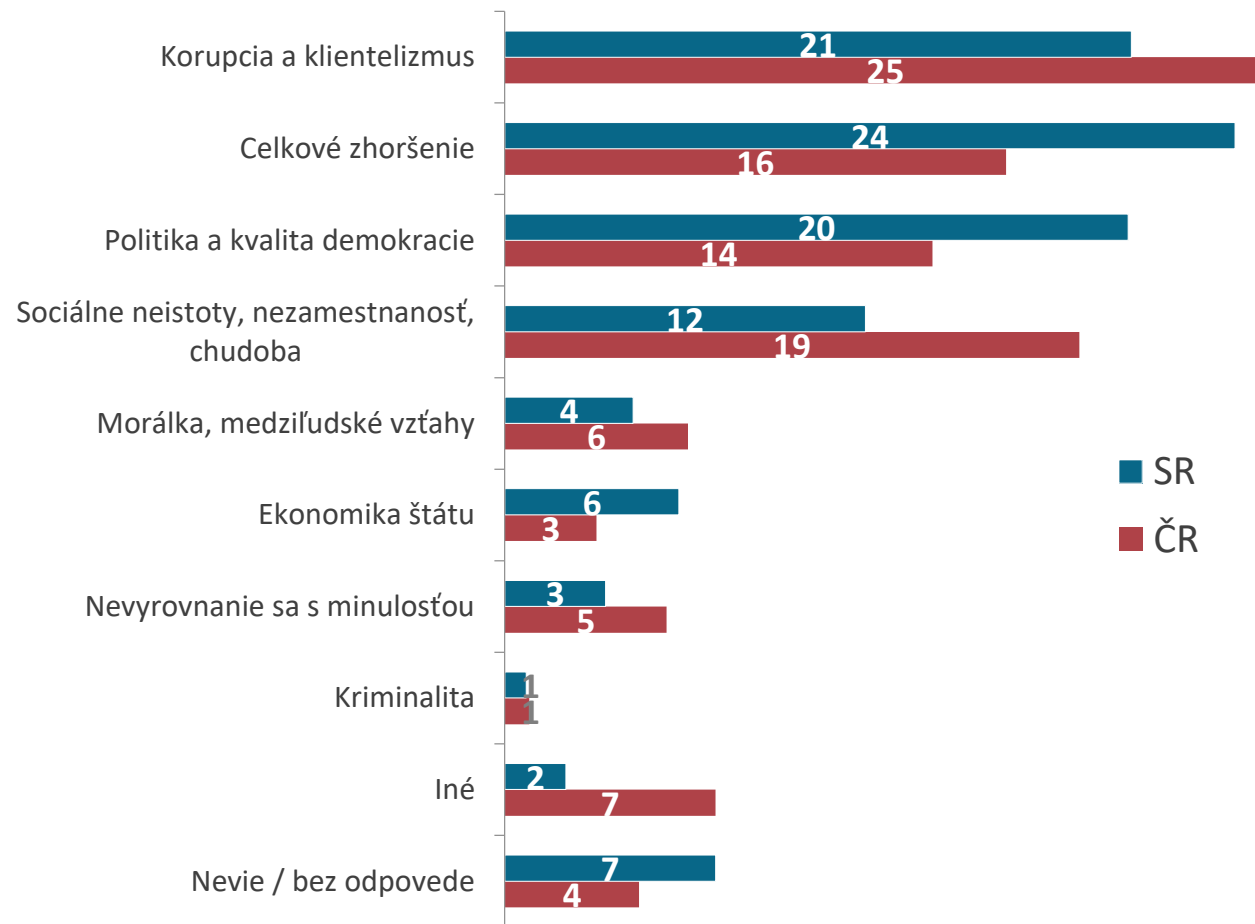

Dôvody sklamaných očakávaní

Obyvatelia jednotlivých krajín sa nezhodujú na dôvodoch nenaplnených očakávaní. Kým pre Slovákov sú dôvodmi nenaplnených očakávaní celkové zhoršenie, korupcia a klientelizmus, tak pre obyvateľov ČR sú to najmä korupcia a klientelizmus, sociálne neistoty, nezamestnanosť alebo chudoba.

Naopak najmenej často uvádzanými dôvodmi, pre ktoré neboli naplnené očakávania z ponovembrového vývoja sú zhodne kriminalita, morálka a medziľudské vzťahy alebo pocit nedostatočného sa vyrovnania s minulosťou.

Opäť mierne viac Slovákov nevedelo uviesť na otázku odpoveď v porovnaní s respondentmi z Českej republiky.

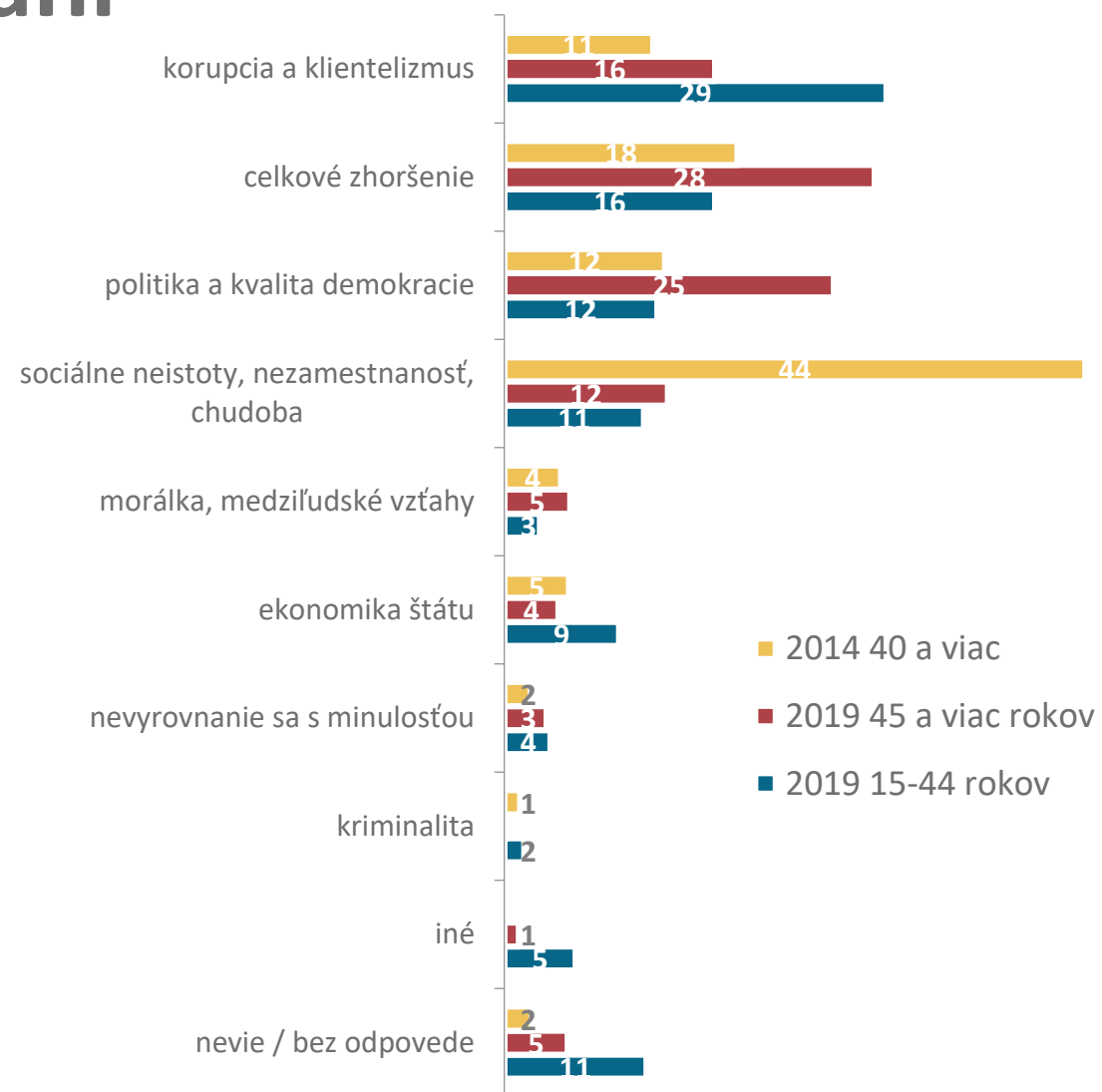
Dôvody sklamaných očakávaní

V roku 2014 boli tí, ktorí mali v čase revolúcie aspoň 15 rokov sklamaní najmä z dôvodu nedostatočných sociálnych istôt, nezamestnanosti a chudoby (44 %). V roku 2019 je z týchto dôvodov sklamaných už len 12 % respondentov.

Môžeme predpokladať, že výrazné sklamanie obyvateľov v roku 2014 v týchto oblastiach reflektovalo skutočnosť, že Slovenská republika sa nachádzala v období po ekonomickej a hospodárskej kríze, kedy bola vyššia nezamestnanosť a nižšie príjmy.

Naopak v súčasnosti respondenti reflektujú problémy v politike a kvalite demokracie. Tí, ktorí mali v období revolúcie aspoň 15 rokov sú v porovnaní s rokom 2014 častejšie sklamaní, najmä z dôvodu celkového zhoršenia, politiky a kvality demokracie.

Porovnanie jednotlivých vekových skupín ukazuje, že tí, ktorí v roku 1989 mali menej ako 15 rokov sú častejšie sklamaní z dôvodu korupcie a klientelizmu alebo z dôvodu ekonomiky štátu.

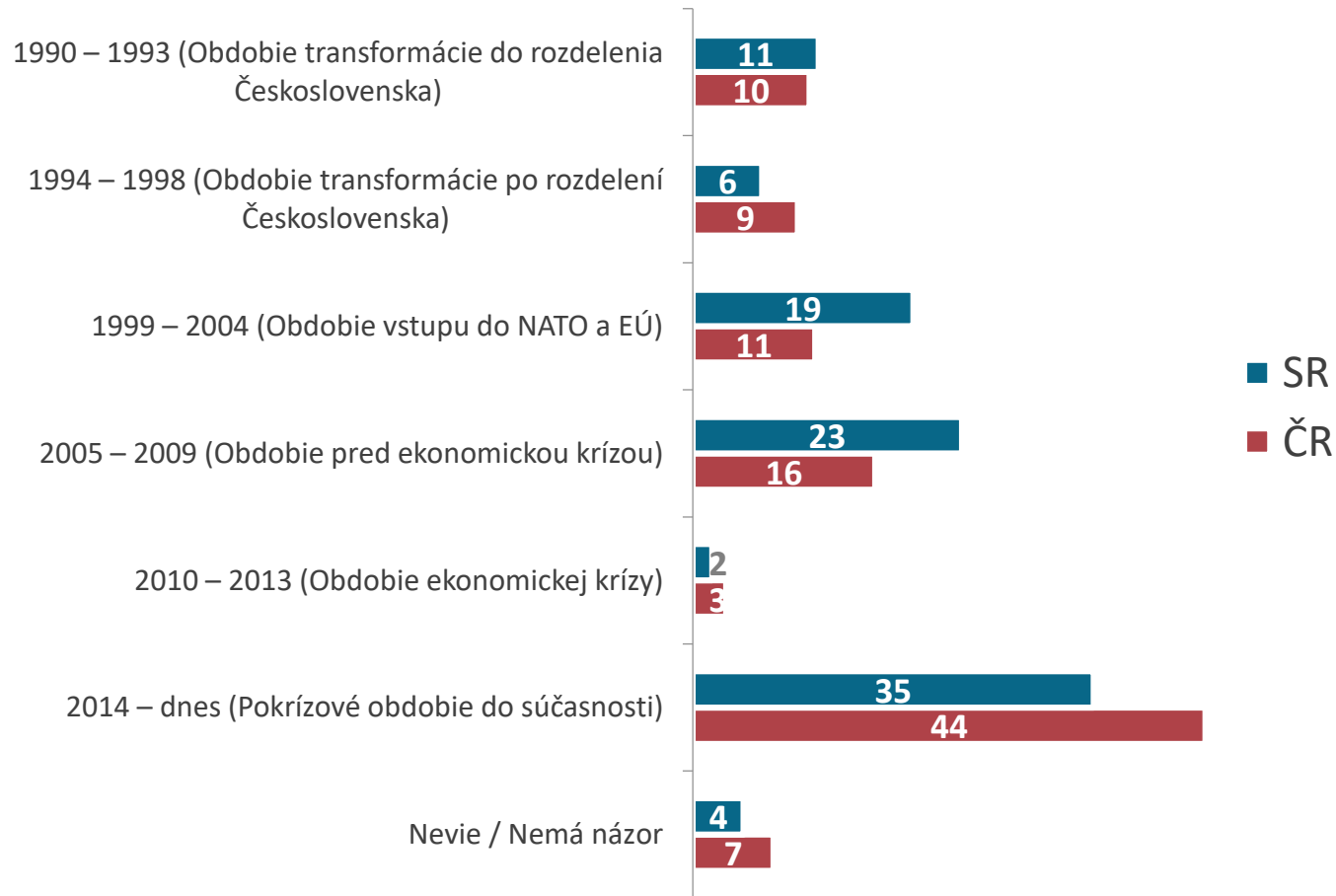
O04A. V čom konkrétne ponovembrový vývoj sklamal Vaše očakávania? Čo sa najviac nepodarilo? + O04B. Čo negatívne sa podľa Vás odohralo počas ponovembrového vývoja? Čo sa najviac nepodarilo?

N 2014 = 382, N 2019 45 a viac rokov = 299, N 2019 15-44 rokov = 156 (len tí, ktorí uviedli, že vývoj sklamal ich očakávania v otázke O02A,B.); graf zobrazuje údaje v %; Pozn. K vekovej hranici – za starších respondentov považujeme tých, ktorým bolo v dobe Nežnej revolúcie najmenej 15 rokov; v roku 2014 dopytovaní na túto otázku iba starší respondenti; Pozn2.: Zakódovaná iba prvá odpoveď respondenta; Zoradené podľa priemeru ČR a SR 2019

Obdobia, kedy sa za posledných 30 rokov darilo najlepšie

Obe krajiny počas uplynulých 30 rokov absolvovali množstvo zásadných medzníkov/období. Obyvatelia oboch krajín sa zhodujú, že najlepšie sa darí obom krajinám od roku 2014 do súčasnosti. Avšak mierne rozdelenejšie je vnímané obdobie transformácie a obdobie po rozdelení ČSFR. Tieto obdobia sú Slovákami vnímané mierne menej úspešné v porovnaní s obyvateľmi ČR. Naopak, obdobie vstupu do NATO a EÚ a obdobie pred ekonomickou krízou je vnímané Slovákami výrazne lepšie, ako je to v prípade obyvateľov ČR. Tieto obdobia vnímajú ako najlepšie častejšie tí Slováci, ktorí mali v roku 1989 viac ako 15 rokov, vysokoškolsky vzdelaní, tí, ktorých doterajší vývoj prekonal ich očakávania, ale aj voliči strán MOST – HÍD a OĽANO. V prípade ČR sú to obyvatelia Libereckého kraja alebo voliči strán STAN, ODS či KDÚ-ČSL.

Z04. V ktorom z nasledujúcich období sa za posledných 30 rokov podľa Vás našej krajine darilo najlepšie?

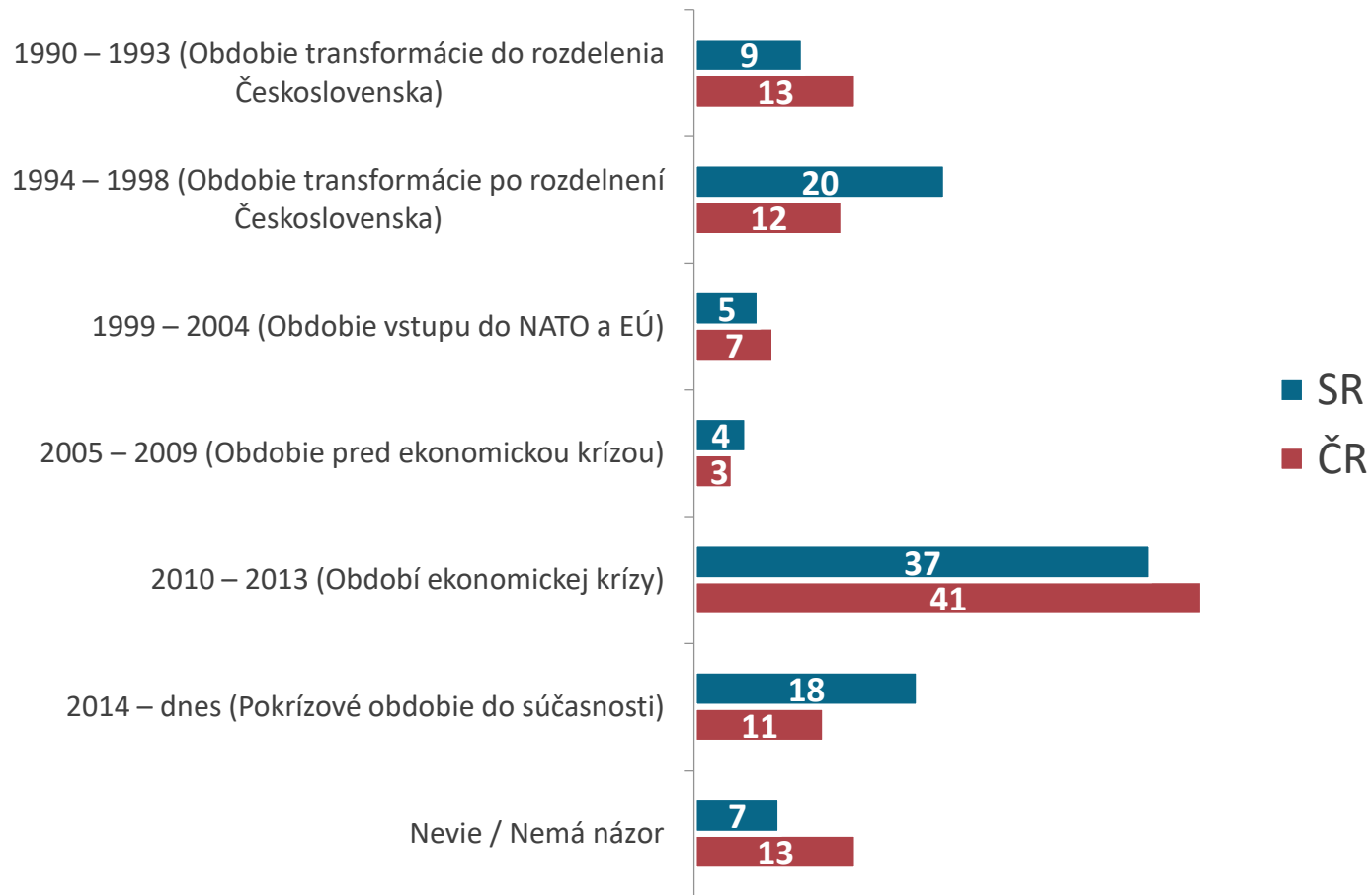
N SR 2019 = 1007; N ČR 2019 = 1008; graf zobrazuje údaje v %

Obdobia, kedy sa za posledných 30 rokov darilo najhoršie

Obdobím, kedy sa obom krajinám darilo najhoršie, je zhodne obyvateľmi oboch krajín vnímané obdobie ekonomickej krízy. Toto obdobie je mierne negatívnejšie vnímané obyvateľmi ČR. Negatívne je vnímané obyvateľmi oboch krajín aj obdobie transformácie po rozdelení ČSFR. Toto obdobie je mierne negatívnejšie vnímané obyvateľmi Slovenska. V prípade oboch krajín sú zhodne ako najmenej negatívne vnímané obdobia vstupu do západných inštitúcií a obdobie pred ekonomickou krízou.

Obdobie ekonomickej krízy zo Slovákov vnímajú ako najhoršie častejšie mladší vo veku 15 – 44 rokov alebo voliči SNS a strany SMER. Naopak obdobie transformácie po rozdelení ČSFR vnímajú ako najhoršie častejšie muži, starší vo veku 55+ a voliči regionálnych politických strán MOST – HÍD a SMK.

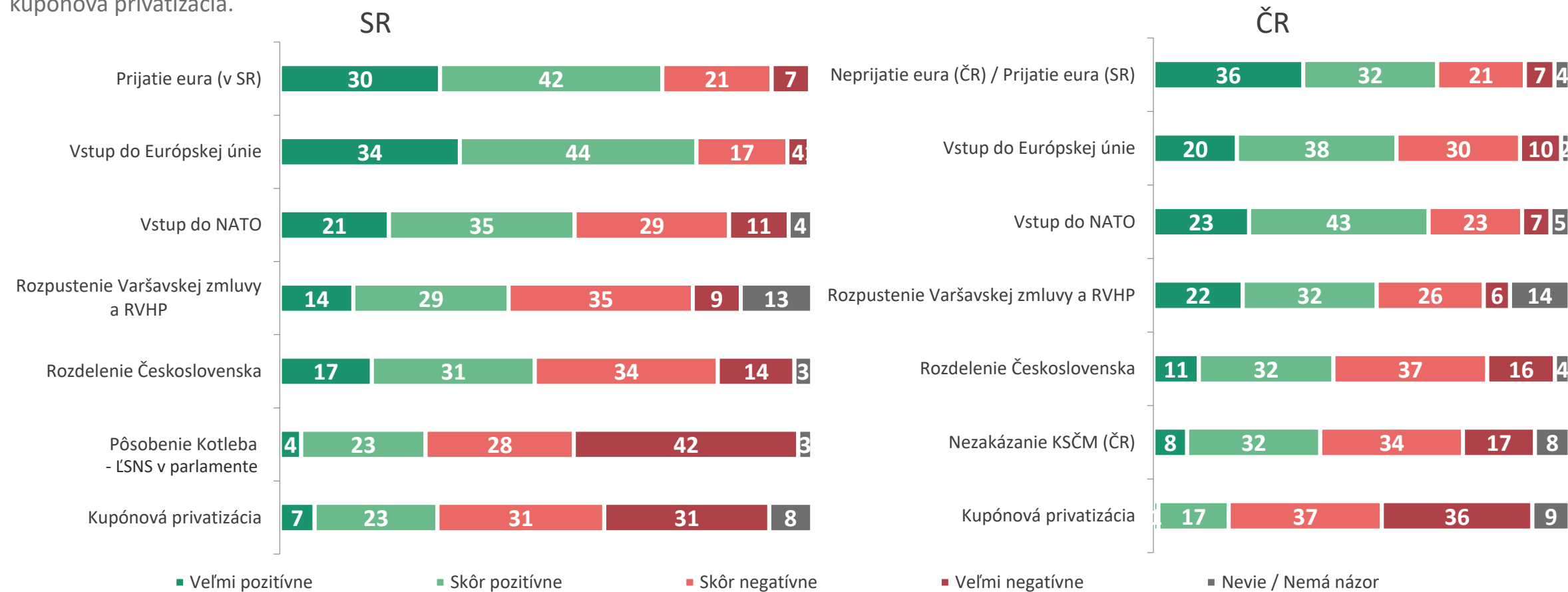
Z05. V ktorom z nasledujúcich období sa za posledných 30 rokov podľa Vás našej krajine darilo najhoršie?

N SR 2019 = 1007; N ČR 2019 = 1008; graf zobrazuje údaje v %

Vnímanie dôležitých rozhodnutí za posledných 30 rokov

Obe krajiny prešli za posledných 30 rokov dynamickým vývojom. V prípade Slovenskej republiky je najpozitívnejšie vnímaný vstup do EÚ, prijatie eura, ale aj vstup do NATO. Naopak negatívne je vnímané pôsobenie Kotleba – ĽSNS v parlamente alebo kupónová privatizácia. V porovnaní s ČR sú rovnako najpozitívnejšie vnímané udalosti vstupu do EÚ a NATO, ale aj neprijatie eura. Za najnegatívnejšie udalosti sú považované nezakázanie KSČM a rovnako kupónová privatizácia.

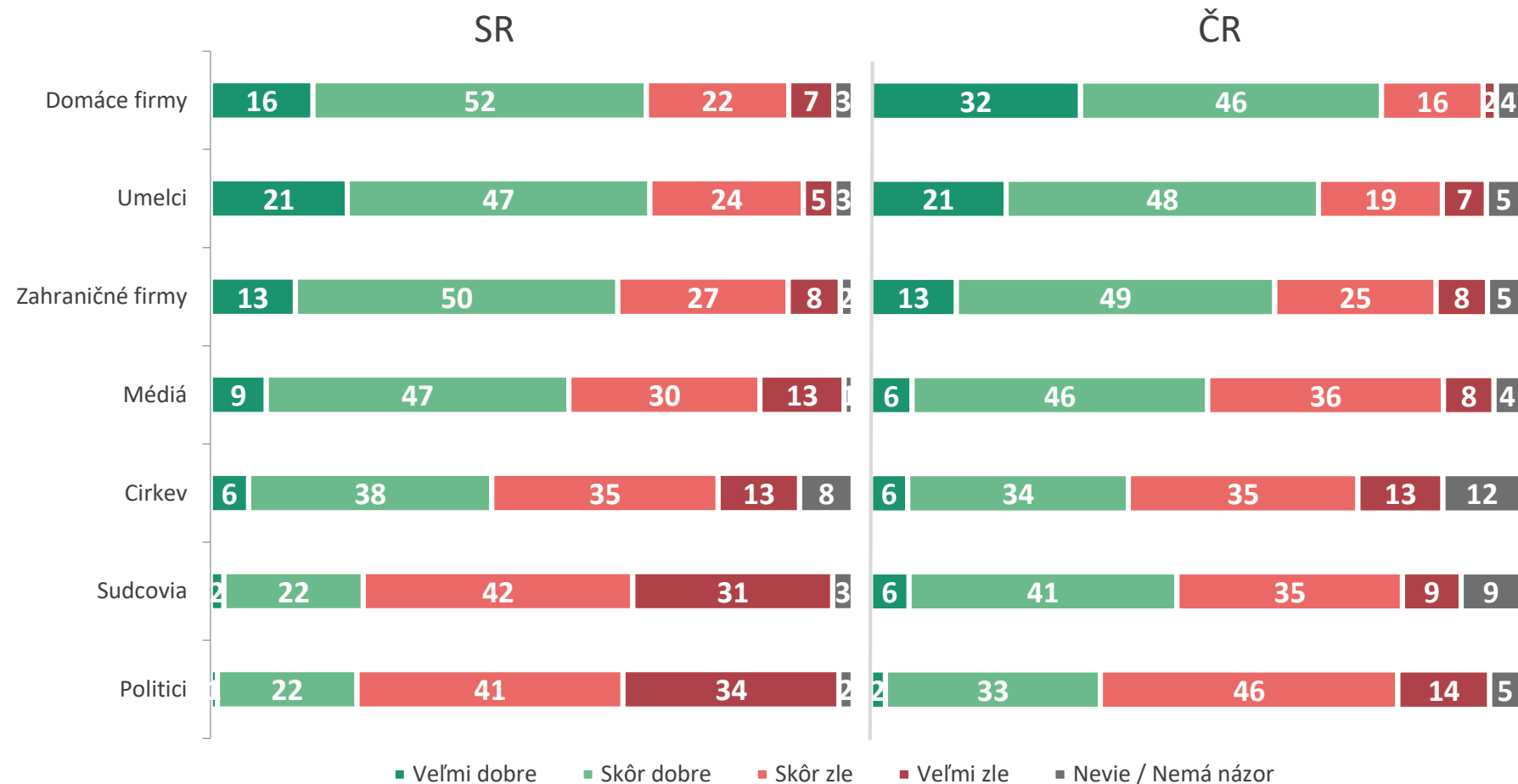
Z01. Ako vnímate tieto dôležité udalosti, ktoré sa stali za posledných 30 rokov?

N SR 2019 = 1007; N ČR 2019 = 1008; graf zobrazuje údaje v %

Kto prispel k budovaniu spoločnosti za posledných 30 rokov

Podľa obyvateľov oboch krajín prispeli veľmi dobre alebo skôr dobre k budovaniu oboch spoločností najmä domáce firmy, umelci, ale aj zahraničné firmy. Obyvatelia oboch krajín sa taktiež zhodujú v tom, že skôr zle alebo veľmi zle prispeli k budovaniu spoločnosti politici. V prípade Slovenska zastávajú tento názor najmä voliči ĽSNS a SME RODINA, ľudia vo veku od 15 – 34 rokov a starší vo veku 55+, ale aj vysokoškolsky vzdelaní. Pohľad na prínos zahraničných firiem a médií nám ukazuje, že v oboch krajinách je vnímaný takmer identicky.

Z03. Ako podľa Vás prispeli jednotliví aktéri, ktorých Vám vymenujem, k budovaniu našej spoločnosti za posledných 30 rokov?

N SR 2019 = 1007; N ČR 2019 = 1008; graf zobrazuje údaje v %

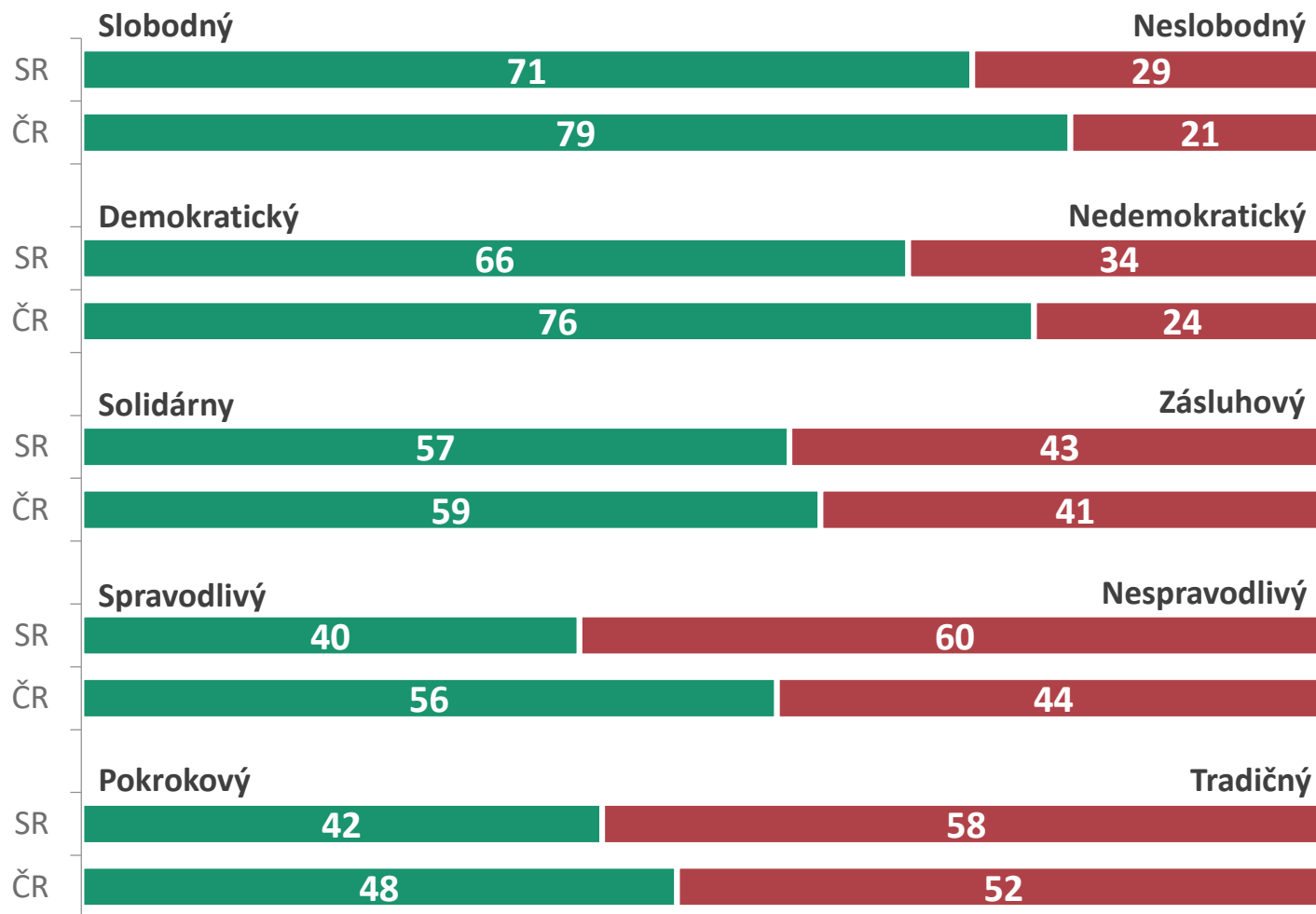

Charakteristiky súčasného systému

Prevažná väčšina obyvateľov Slovenskej a Českej republiky vníma súčasné systémy ako slobodné, demokratické a solidárne. V prípade obyvateľov Českej republiky je toto vnímanie mierne intenzívnejšie v porovnaní s vnímaním obyvateľov SR.

Výraznejšie rozdiely je možné pozorovať v prípade vnímania spravodlivosti a pokrokovosti systému. Kým viac ako polovica obyvateľov ČR vníma ich systém ako spravodlivý, tak systém SR je vnímaný až 60 % obyvateľov ako nespravodlivý. Podobne je to aj v ďalšom prípade. Systém je ako nespravodlivý vnímaný častejšie voličmi SME RODINA, SAS a OĽANO.

Kým takmer 50 % obyvateľov ČR vníma ich systém ako pokrokový, tak v prípade Slovenska je vnímaný až 58 % obyvateľov ako tradičný.

SD01. Ako by ste charakterizovali súčasný režim u nás? Vyberte z dvojice výrokov, čo si myslíte?

N SR 2019 = 1007; N ČR 2019 = 1008; graf zobrazuje údaje v %

Hodnotenie politických osobností posledných 30 rokov

Zhrnutie

Najlepšie hodnotenou osobnosťou ponovembrovej politiky je v prípade oboch krajín V. Havel. Osobnosť prvého prezidenta ČSFR je pozitívnejšie vnímaná v Českej republike ako na Slovensku. Avšak v prípade porovnania s hodnotením z roku 2014 je osobnosť V. Havla vnímaná obyvateľmi ČR menej pozitívne ako tomu bolo pred piatimi rokmi. Z politikov hodnotených v oboch krajinách je najhoršie hodnotený V. Mečiar.

V prípade Českej republiky má zaujímavý vývoj hodnotenie súčasného a predchádzajúceho prezidenta. Kým V. Klausovi priaznivci za posledných 5 rokov mierne pribudli, tak M. Zemanovi v priebehu prezidentského mandátu pribudli priaznivci, ale aj odporcovia.

Najpozitívnejšie hodnotenými politikmi v prípade ČR sú P. Pithart a A. Babiš. Obaja sú však značnou časťou obyvateľov ČR hodnotení aj negatívne. Najnegatívnejšie sú hodnotení bývalí predsedovia vlád M. Topolánek a J. Paroubek.

Najpozitívnejšie hodnotenými osobnosťami ponovembrovej politiky na Slovensku sú ženy- súčasná prezidentka Z. Čaputová a bývalá premiérka I. Radičová, ale aj prvý ponovembrový prezident V. Havel. Tieto osobnosti sú pozitívne hodnotené najmä tými, ktorí v roku 2016 volili pravicové politické strany SAS, KDH a SIEĽ, ale aj voličmi populistických celkov ako OĽANO a SME RODINA. Naopak za najnegatívnejšie osobnosti ponovembrového vývoja sú považovaní V. Mečiar a R. Fico. Bývalého prezidenta A. Kisku hodnotí 1/3 pozitívne, 1/3 negatívne a 1/3 neutrálne. Prevažne negatívne sú hodnotení aj bývalý prezident I. Gašparovič a bývalý predseda vlády M. Dzurinda, ale aj súčasný premiér P. Pellegrini.

Prevažná časť obyvateľov oboch krajín si myslí, že by sa hlava štátu mala zúčastniť verejných podujatí, ktoré sú plánované pri 30. výročí 17. novembra. Na Slovensku je toto presvedčenie vyššie ako v Českej republike.

Medzi obyvateľmi Slovenskej republiky majú tento názor častejšie obyvatelia BA kraja a samotnej Bratislavy alebo tí, ktorí v roku 2016 volili SMK, SAS, OĽANO alebo MOST-HÍD. Medzi obyvateľmi Českej republiky sú to častejšie starší vo veku od 45-54 rokov, obyvatelia Vysočiny alebo voliči strán ANO a KDÚ-ČSL. Opačný názor má 15 % Slovákov a 22 % Čechov.

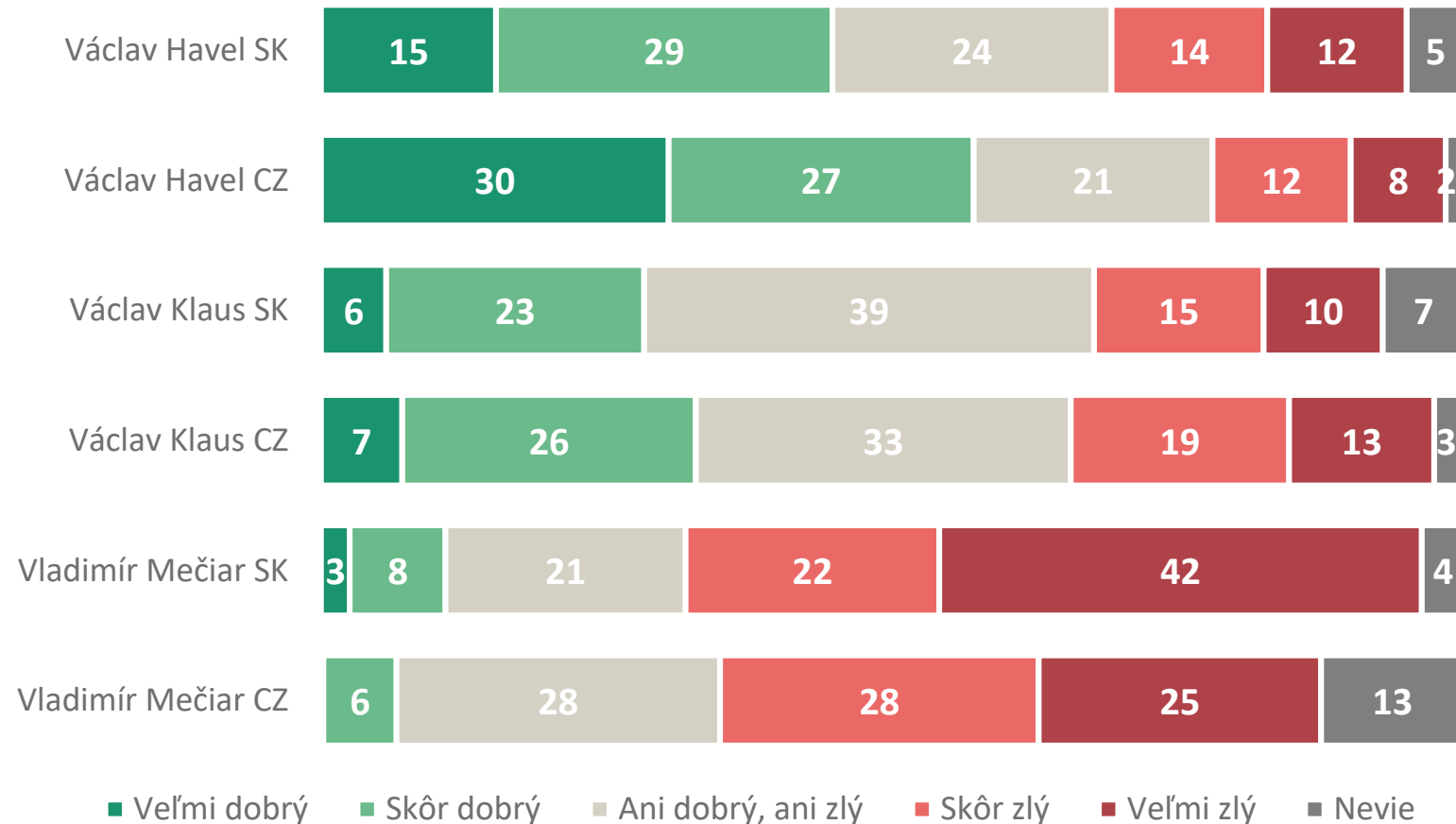

Hodnotenie osobností ponovembrovej politiky

Jednotlivé osobnosti ponovembrového vývoja spolené pre obe krajiny sú obyvateľmi oboch krajín vnímané obdobne.

Obyvatelia Českej republiky hodnotia najpozitívnejšie prínos prvého prezidenta V. Havla. Veľmi dobre a skôr dobre ho hodnotí viac ako polovica obyvateľov (57 %). Jeho prínos hodnotia pozitívne aj obyvatelia SR. V porovnaní s obyvateľmi ČR o niečo menej pozitívne (44 %).

Podobne vnímaný obyvateľmi jednotlivých krajín je aj prínos V. Klauza a V. Mečiara. V prípade V. Mečiara je na Slovensku mierne viac tých, ktorí jeho prínos hodnotia negatívne, ale zároveň aj mierne viac tých, ktorí jeho prínos hodnotia pozitívne.

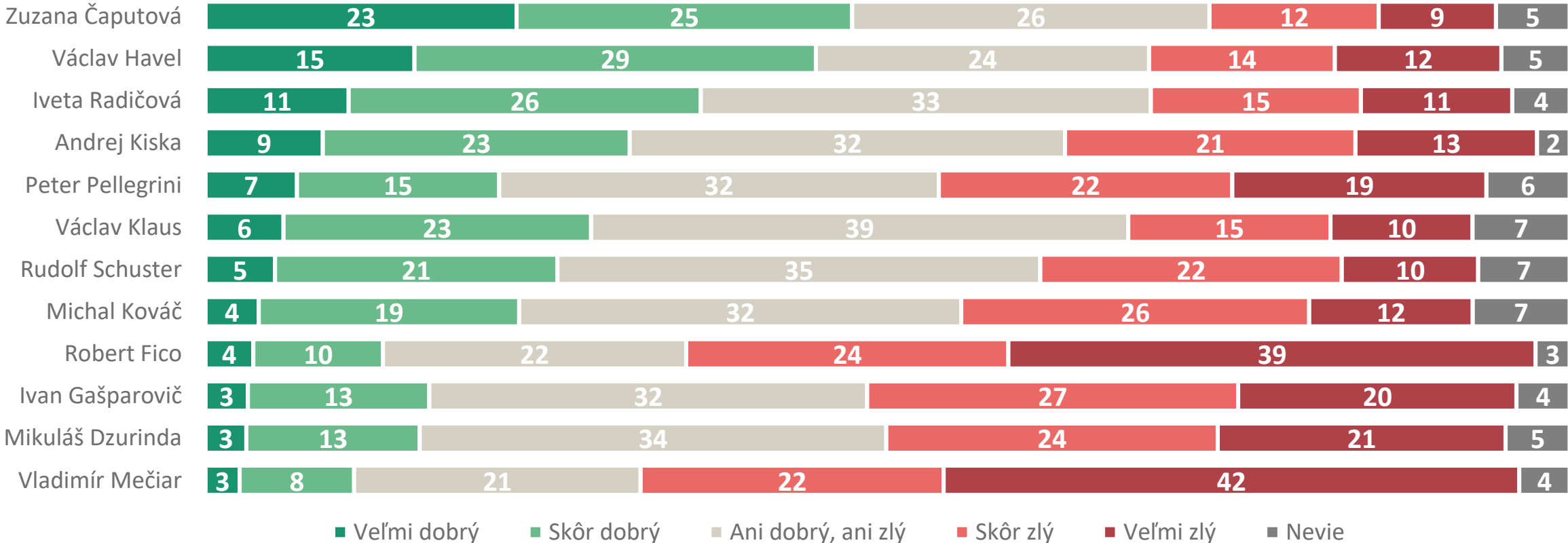

O05. Ako hodnotíte prínos nasledujúcich osobností pre ponovembrový vývoj v Československu a následne na Slovensku? Ohodnoťte známkami 1-5 ako v škole.

N SK = 1007; N CZ = 1008; graf zobrazuje údaje v %

Hodnotenie osobností ponovembrovej politiky

Najpozitívnejšie hodnotenými osobnosťami ponovembrovej politiky na Slovensku sú ženy- súčasná prezidentka Z. Čaputová a bývala premiérka I. Radičová, ale aj prvý ponovembrový prezident V. Havel. Naopak za najnegatívnejšie osobnosti ponovembrového vývoja sú považovaní V. Mečiar a R. Fico.

O05. Ako hodnotíte prínos nasledujúcich osobností pre ponovembrový vývoj v Československu a následne na Slovensku? Ohodnoťte známkami 1-5 ako v škole.
 N SK 2019 = 1007; graf zobrazuje údaje v %, zoradené na základe Veľmi dobrý + Skôr dobrý.

Účasť hlavy štátu na podujatiach v rámci 17. novembra

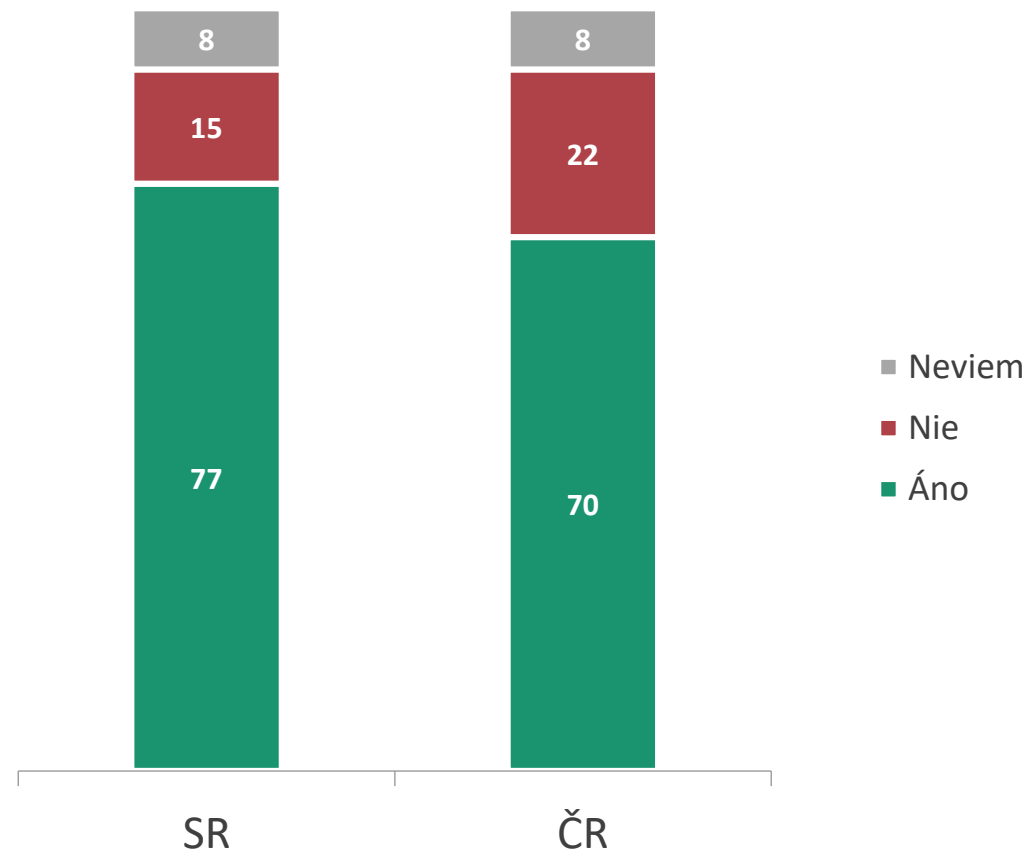
Respondenti z oboch krajín sa celkom jednoznačne zhodujú, že hlava štátu by sa mala zúčastniť podujatí, ktoré sa budú konať pri príležitosti výročia Nežnej revolúcie.

Obyvatelia Slovenskej republiky si to myslia mierne častejšie (77 %) v porovnaní s obyvateľmi Českej republiky (70 %).

Medzi obyvateľmi Slovenskej republiky majú tento názor častejšie obyvatelia BA kraja a samotnej Bratislavy alebo tí, ktorí v roku 2016 volili SMK, SAS, OĽANO alebo MOST-HÍD.

Medzi obyvateľmi Českej republiky sú to častejšie starší vo veku od 45 - 54 rokov, obyvatelia Vysočiny alebo voliči strán ANO a KDÚ-ČSL. Opačný názor má 15 % Slovákov a 22 % Čechov.

Vo všeobecnosti je možné tvrdiť, že obyvatelia oboch krajín požadujú, aby sa hlava štátu aktívne zúčastnila spomienkových podujatí.

P02. Mala by sa podľa Vás prezident/ka Českej republiky/Slovenskej republiky zúčastniť akcií konaných pri príležitosti výročia 17. novembra 1989?

N SK = 1007; N CZ = 1008; graf zobrazuje údaje v %

Konkrétne problémy a oblasti

Zhrnutie

Ako najproblematickejšie oblasti vnímali v roku 1989 obyvatelia Československa životné prostredie, zdravotníctvo, politický systém alebo stav ekonomiky. V roku 2014 (už obyvatelia SR) vnímali ako najproblematickejšie oblasti zdravotníctvo, sociálne istoty, morálku a školstvo, ale aj ekonomický stav krajiny. V roku 2019 považujú obyvatelia našej krajiny za najproblematickejšie oblasti stále zdravotníctvo alebo školstvo, avšak, na rozdiel od roku 2014, aj politický systém a životné prostredie.

V porovnaní medzi jednotlivými rokmi je vo všeobecnosti na Slovensku za oblasť s veľkými problémami považované zdravotníctvo. V roku 2014 obyvatelia SR vnímali politický systém ako problém menej intenzívne v porovnaní s rokom 2019. Zaujímavý je aj pohľad na problematiku životného prostredia, ktoré v roku 2014 obyvatelia považovali za menej problematickú oblasť v porovnaní s rokom 2019.

Výrazné zmeny v porovnaní s vnímaním v roku 1989 nastali najmä v oblasti zahraničného cestovania a náboženskej slobody. Avšak v porovnaní rokov 2014 a 2019 je možné pozorovať v názoroch obyvateľov SR, že v týchto oblastiach začínajú v roku 2019 častejšie vnímať problémy oproti vnímaniu z roku 2014.

Podobný vývojový trend, v prípade obyvateľov SR, je možné vnímať, s výnimkou sociálnych istôt, v každej jednej zo skúmaných oblastí. Kým v porovnaní rokov 1989 a 2014 je možné vnímať na základe názorov obyvateľov ubúdanie problémov v jednotlivých oblastiach, tak v porovnaní rokov 2014 a 2019 je trend opačný.

Podobne je tomu aj v prípade vnímania obyvateľov ČR. Takmer všetky spoločenské oblasti sú obyvateľmi ČR v súčasnosti hodnotené ako menej problematické v porovnaní s rokom 1989. Jedinou výnimkou je oblasť životného prostredia. V prípade tejto oblasti podiel ľudí mierne stúpol. Ako najproblematickejšie oblasti sú vnímané obyvateľmi ČR morálka, politický systém alebo zdravotníctvo a životné prostredie.

Hodnotenie práce médií je v ČR mierne pozitívnejšie ako na Slovensku. V roku 1990 vnímala veľká väčšina obyvateľov (89 %) zmenu práce médií v porovnaní s obdobím na konci komunizmu. Toto pozitívne vnímanie práce médií postupne klesalo. Kým v roku 2014 vnímalo zlepšenie práce médií v porovnaní s obdobím na konci komunizmu 62 % obyvateľov SR, tak v roku 2019 to už je len 49 %. V porovnaní rokov 2014 a 2019 došlo najmä k nárastu tých, ktorí tvrdia, že práca médií sa v porovnaní s obdobím konca komunizmu nezmenila.

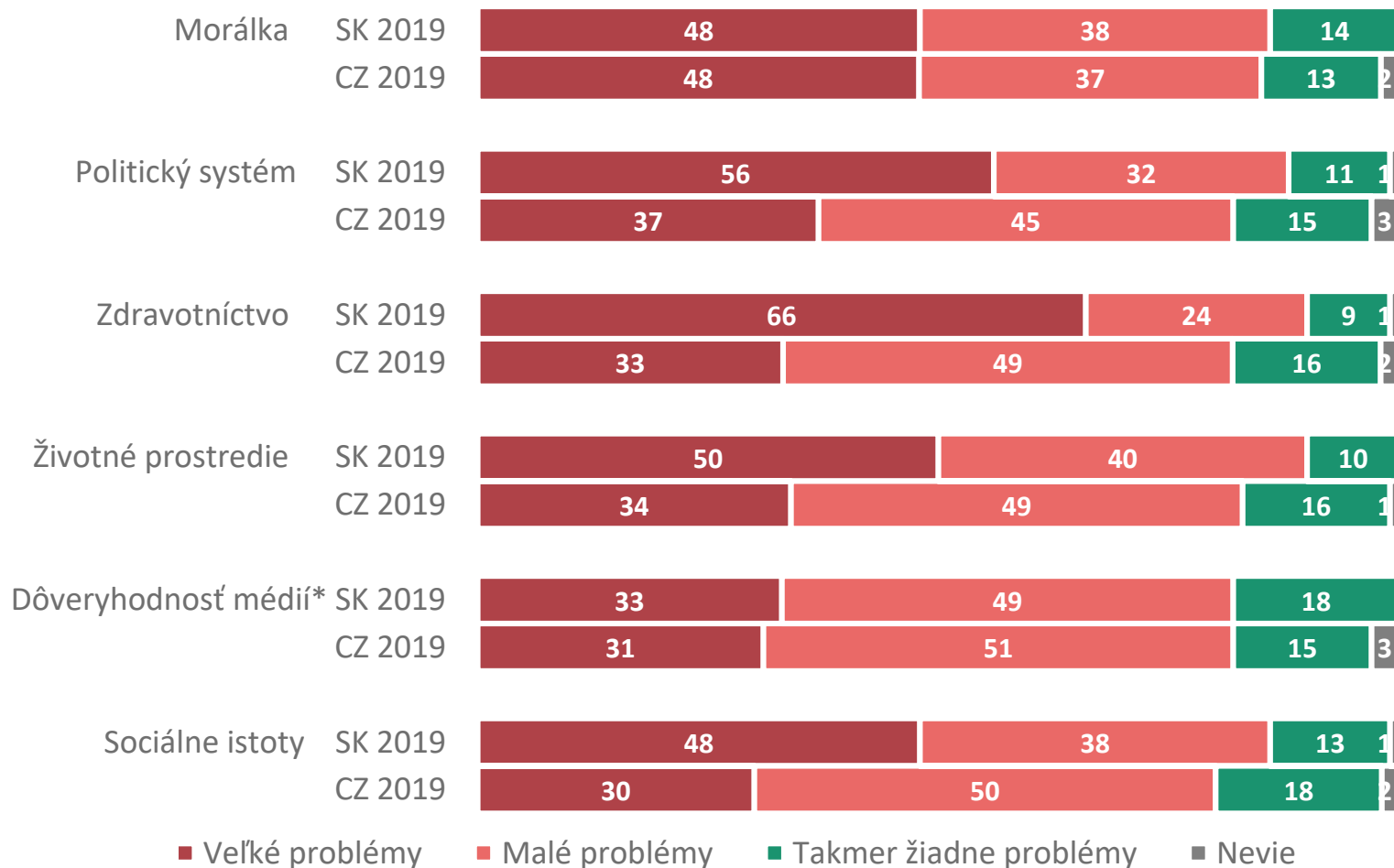
Obyvatelia oboch krajín vnímajú podobne svoje možnosti otvorene sa vyjadrovať k nedostatkom v spoločnosti. Slabšie je však ich presvedčenie, že sa môžu podieľať na skutočnom rozhodovaní. Česi sú viac presvedčení na rozdiel od obyvateľov SR, že môžu dostatočne uplatňovať svoje schopnosti.

Hodnotenie spoločenských problémov v rôznych oblastiach – set 1

Porovnanie názorov obyvateľov na problémy v jednotlivých oblastiach ukazuje, že obyvatelia Slovenskej republiky vidia veľké problémy najmä v oblasti zdravotníctva, politického systému, školstva alebo životného prostredia. Naopak obyvatelia Českej republiky vidia veľké problémy v oblasti morálky.

Veľké problémy v jednotlivých vymenovaných oblastiach vníma takmer polovica obyvateľov Slovenskej republiky. V prípade obyvateľov Českej republiky vníma polovica obyvateľov ako problém len morálku. V prípade ostatných oblastí vníma veľké problémy len 1/3 obyvateľov ČR.

H02. Teraz Vám uvediem niekoľko oblastí a Vy, prosím, povedzte, aké sú v nich, podľa vášho názoru, problémy

N SK 2014 = 1007; N CZ 2019 = 1008; graf zobrazuje údaje v %; zotriedené podľa „Veľké problémy“; * Táto položka dopytovaná prvýkrát

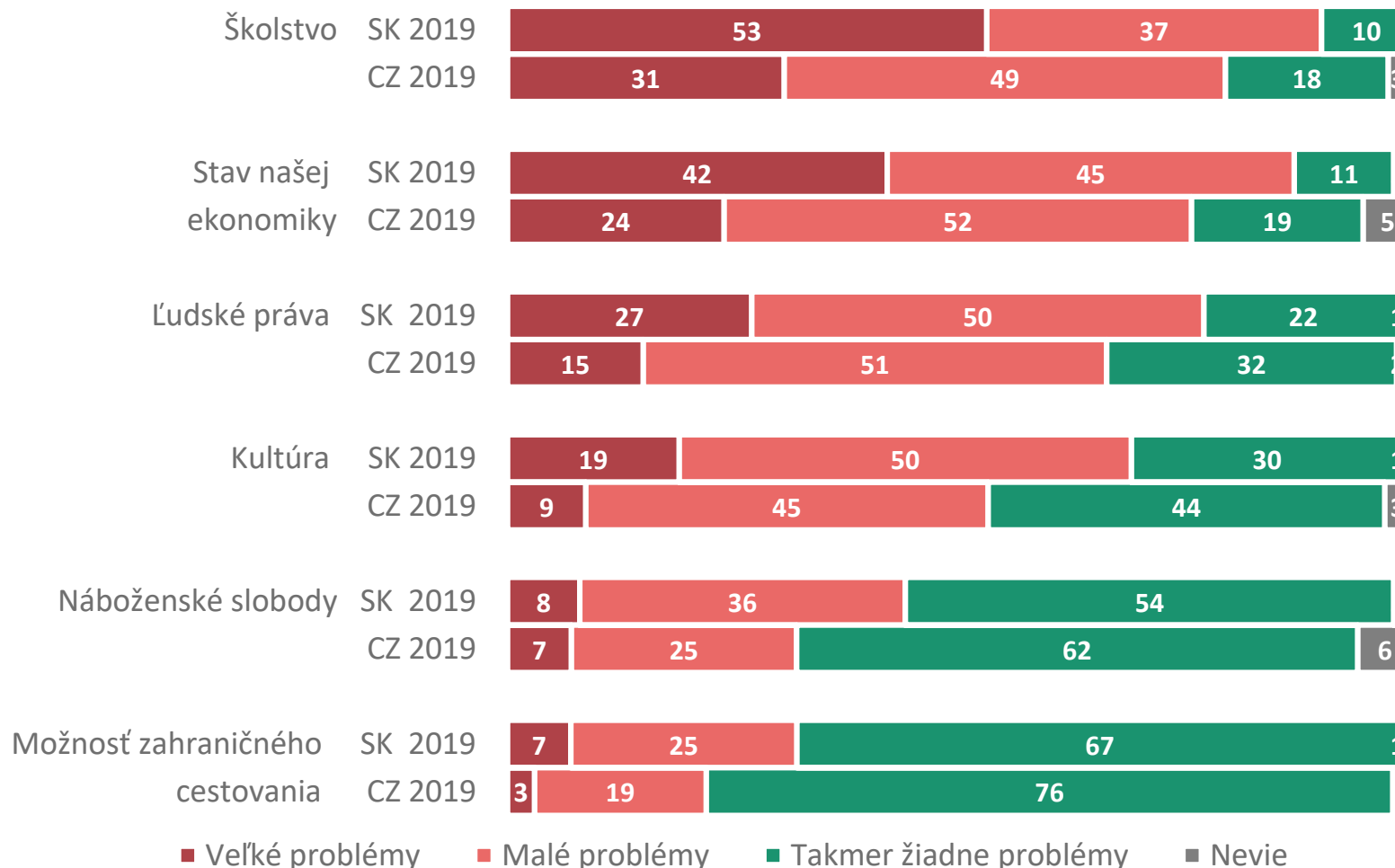
Hodnotenie spoločenských problémov v rôznych oblastiach – set 2

Obyvatelia Slovenskej republiky vidia veľké problémy vo väčšine oblastí s výnimkou možností zahraničného cestovania a náboženskej slobody.

Výrazne viac vnímajú problémy v stave ekonomiky, ľudských práv, ale aj kultúry v porovnaní s obyvateľmi Českej republiky.

Vo všeobecnosti obyvatelia Slovenskej republiky vnímajú veľké problémy v prevažnej väčšine jednotlivých oblastí. Negatívnejšie vnímanie môže byť spôsobené súčasným spoločenským stavom, politickými a spoločenským udalosťami, ktoré sa udiali v priebehu posledných dvoch rokov, ale aj celkovo horším stavom jednotlivých oblastí ako zdravotníctvo a školstvo v porovnaní s Českou republikou.

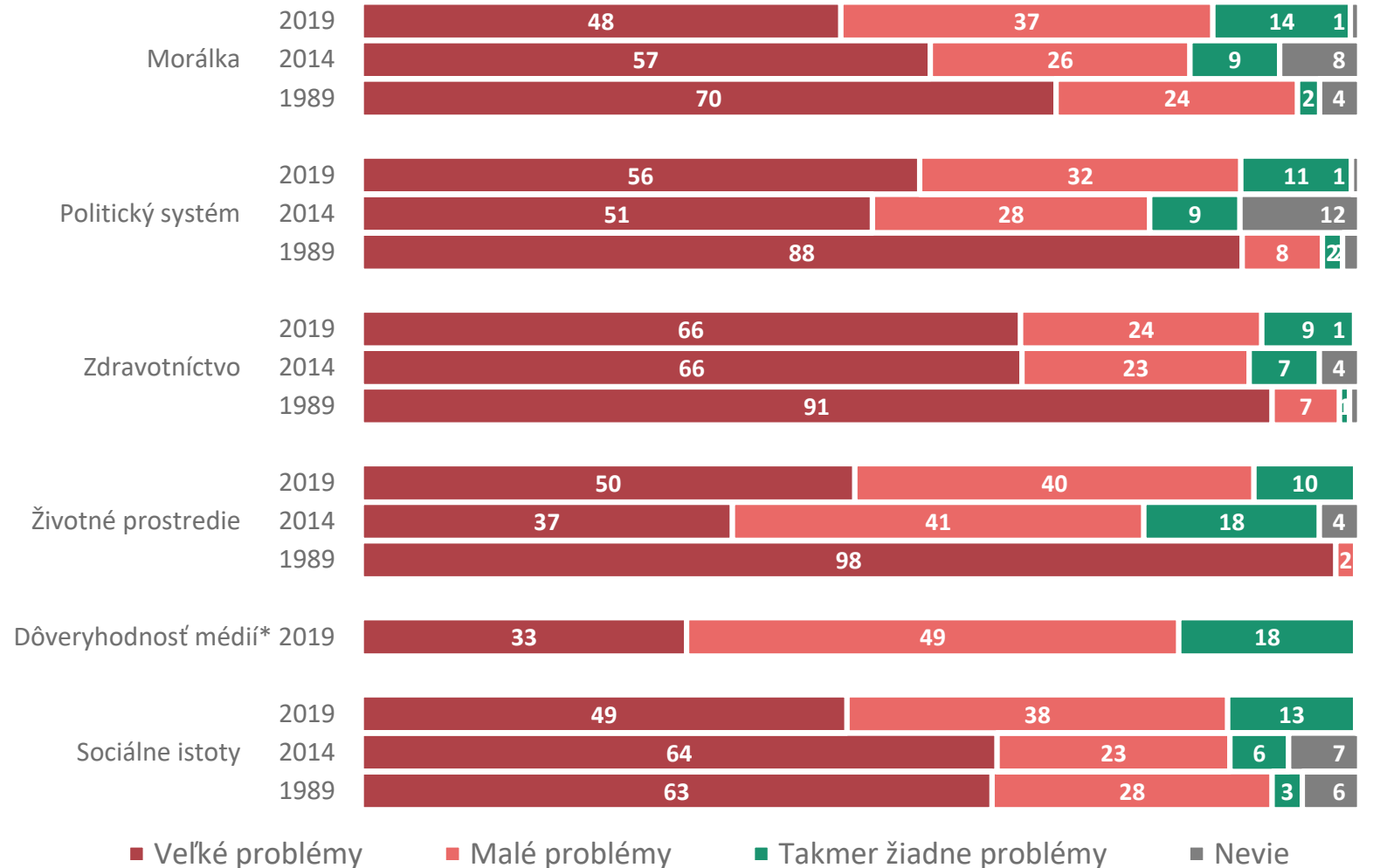

H02. Teraz Vám uvediem niekoľko oblastí a Vy, prosím, povedzte, aké sú v nich, podľa vášho názoru, problémy
 N SK 2014 = 1007; N CZ 2019 = 1008; graf zobrazuje údaje v %; zotriedené podľa „Veľké problémy“; * Táto položka dopytovaná prvýkrát

Hodnotenie spoločenských problémov v rôznych oblastiach – set 1

Ako najproblematickejšie oblasti vnímali v roku 1989 obyvatelia Československa životné prostredie, zdravotníctvo, politický systém alebo stav ekonomiky. V roku 2014 (už obyvatelia SR) vnímali ako najproblematickejšie oblasti zdravotníctvo, sociálne istoty, morálku a školstvo, ale aj ekonomický stav krajiny.

V roku 2019 považujú obyvatelia našej krajiny za najproblematickejšie oblasti stále zdravotníctvo alebo školstvo, avšak na rozdiel od roku 2014 aj politický systém a životné prostredie. V porovnaní medzi jednotlivými rokmi je vo všeobecnosti za oblasť s veľkými problémami považované zdravotníctvo. Kým v roku 2014 obyvatelia nevnímali politický systém ako problém, tak v roku 2019 je opäť vnímaný ako problém, podobne ako tomu bolo v roku 1989. Zaujímavý je aj pohľad na problematiku životného prostredia, ktoré v roku 2014 obyvatelia považovali za menej problematickú oblasť v porovnaní s rokom 2019.

H02. Teraz Vám uvediem niekoľko oblastí a Vy, prosím, povedzte, aké sú v nich, podľa vášho názoru, problémy.

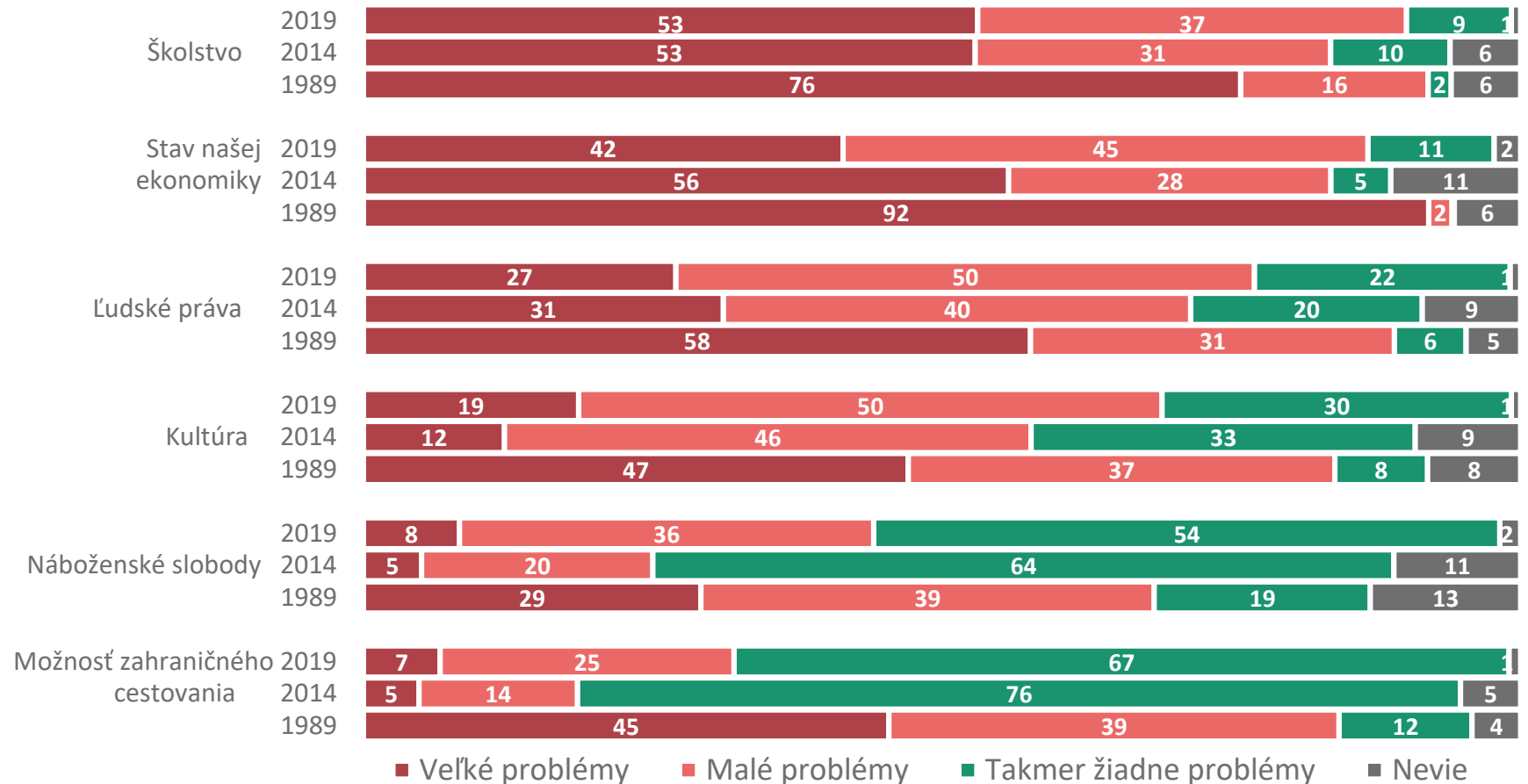
N SK 2019 = 1007; N SK 2014 = 1000; 1989: IVVM, december 1989, N=401; graf zobrazuje údaje v %; zotriedené podľa „Veľké problémy“

Hodnotenie spoločenských problémov v rôznych oblastiach – set 2

Výrazné zmeny v porovnaní s vnímaním v roku 1989 nastali najmä v oblasti zahraničného cestovania a náboženskej slobody.

Avšak v porovnaní rokov 2014 a 2019 je možné pozorovať v názoroch obyvateľov SR, že v týchto oblastiach začínajú v roku 2019 častejšie vnímať problémy oproti vnímaniu z roku 2014.

Podobný vývojový trend je možné vnímať, s výnimkou sociálnych istôt, v každej jednej zo skúmaných oblastí. Kým v porovnaní rokov 1989 a 2014 je možné vnímať na základe názorov obyvateľov ubúdanie problémov v jednotlivých oblastiach, tak v porovnaní rokov 2014 a 2019 je trend opačný.

H02. Teraz Vám uvediem niekoľko oblastí a Vy, prosím, povedzte, aké sú v nich, podľa vášho názoru, problémy

N SK 2019 = 1007; N SK 2014 = 1000; 1989: IVVM, december 1989, N=401; graf zobrazuje údaje v %; zotriedené podľa „Veľké problémy“

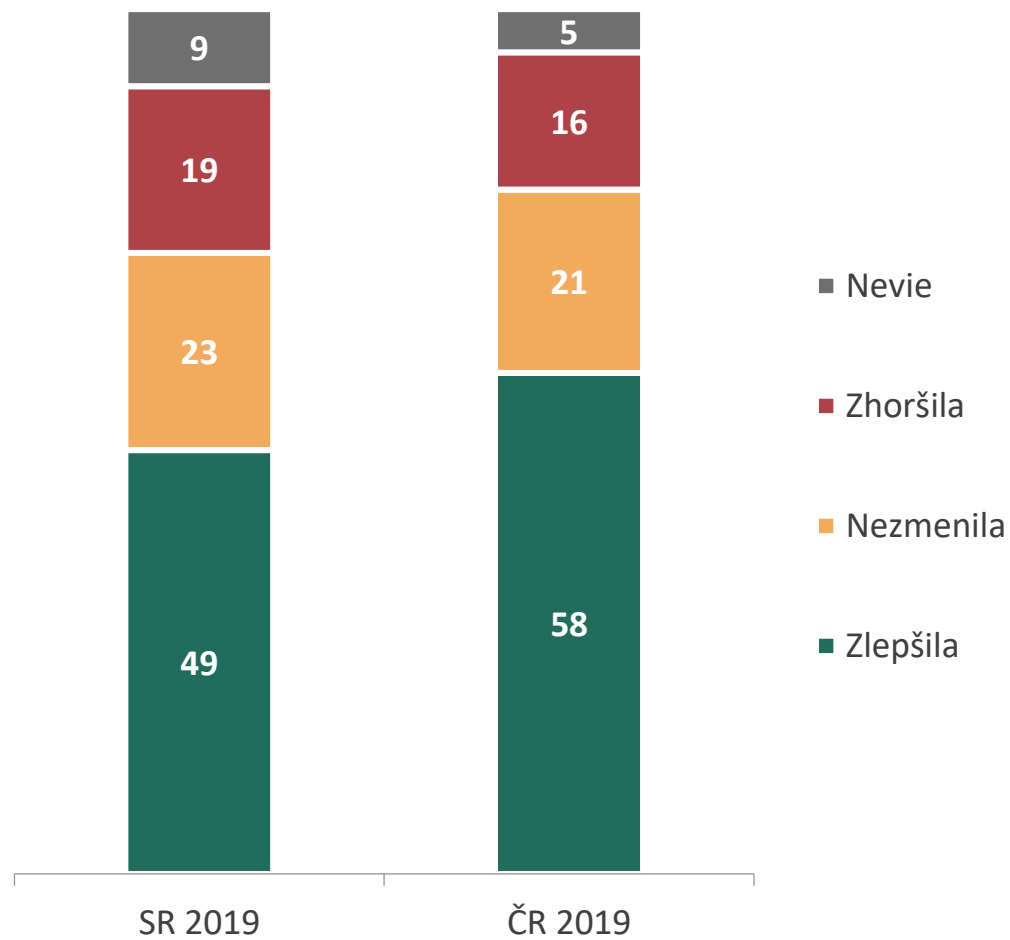
Hodnotenie práce médií od doby na konci komunizmu

Obyvatelia oboch krajín sa zhodujú, že práca médií sa v porovnaní s obdobím na konci komunizmu zlepšila.

V prípade obyvateľov Slovenskej republiky si to myslí takmer polovica z nich (49 %) a v prípade obyvateľov Českej republiky je to o niečo viac ako polovica obyvateľov (58 %).

Jedna pätina obyvateľov oboch krajín si myslí, že práca médií sa nezmenila. Mierne viac Slovákov si myslí, že sa ich práca zhoršila (19 %) v porovnaní s obyvateľmi Českej republiky (16 %).

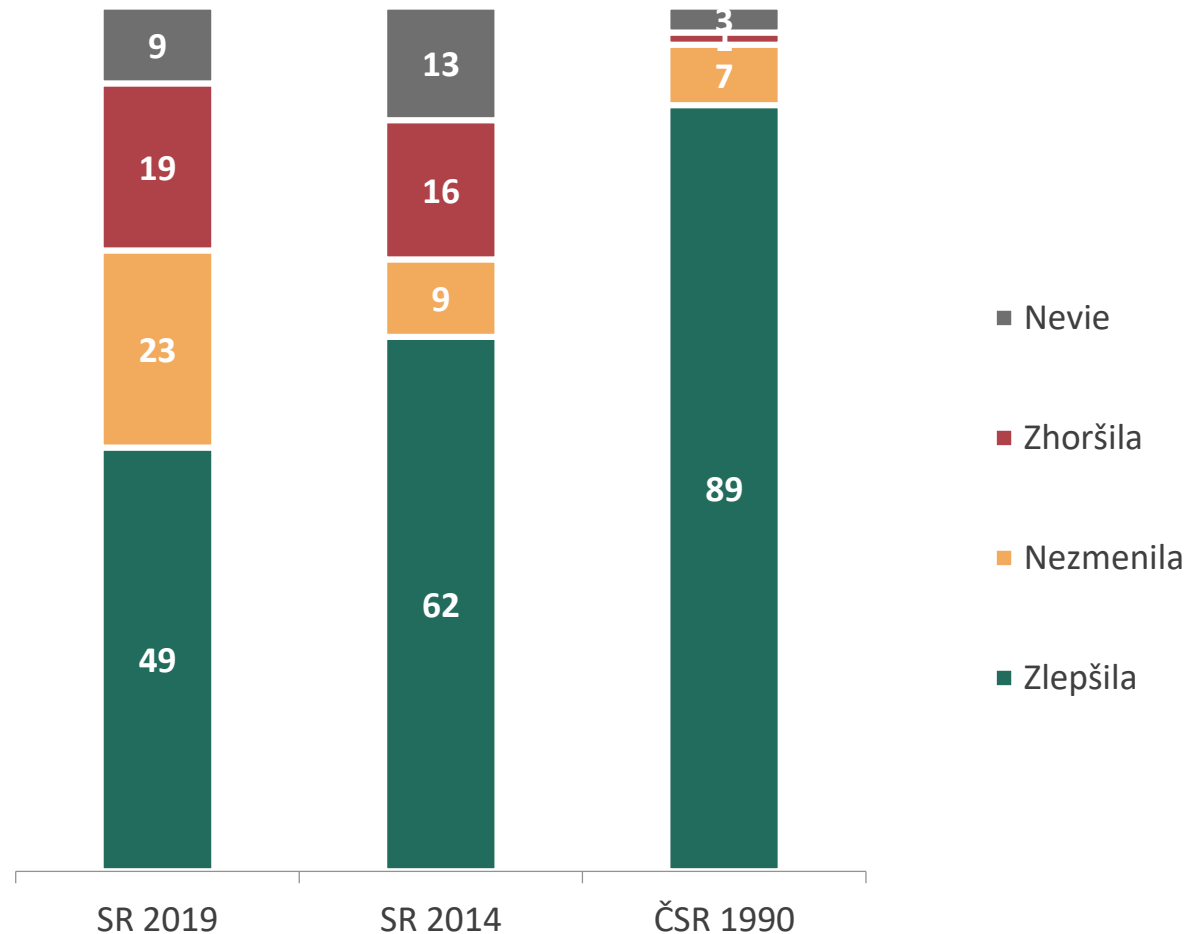
V prípade tých, ktorí si myslia, že práca médií sa v porovnaní s obdobím na konci komunizmu zhoršila ide častejšie v prípade obyvateľov Slovenskej republiky o starších a o tých, ktorí v roku 2016 volili stranu SMER alebo M. Šefčoviča v prezidentských voľbách v roku 2019. V prípade obyvateľov Českej republiky ide rovnako častejšie o starších a o voličov KSČM, SPD alebo strany ANO.

Hodnotenie práce médií od doby na konci komunizmu

V roku 1990 vnímala veľká väčšina obyvateľov (89 %) zmenu práce médií v porovnaní s obdobím na konci komunizmu.

Toto pozitívne vnímanie práce médií postupne klesalo. Kým v roku 2014 vnímalo zlepšenie práce médií v porovnaní s obdobím na konci komunizmu 62 % obyvateľov SR, tak v roku 2019 to už je len 49 %. V porovnaní rokov 2014 a 2019 došlo najmä k nárastu tých, ktorí tvrdia, že práca médií sa v porovnaní s obdobím konca komunizmu nezmenila. Jedná sa častejšie o mužov, ľudí vo veku od 45 – 59 rokov, vysokoškolsky vzdelaných a obyvateľov BA kraja.

H03. Ako sa zmenila podľa Vášho názoru práca médií od doby, na konci komunizmu (pred novembrom 1989) tzn. práca televízie, rozhlasu a novín?

N SR 2019 = 1007; N SR 2014 = 1000; N 1990: IVVM, február 1990, N=975; graf zobrazuje údaje v %

Možnosti občanov v štáte

Obyvatelia Slovenskej republiky mierne častejšie vnímajú veľké možnosti v otvorenom vyjadrovaní sa k problémom a nedostatkom, a v podieľaní sa na skutočnom rozhodovaní o verejných veciach v porovnaní s obyvateľmi Českej republiky.

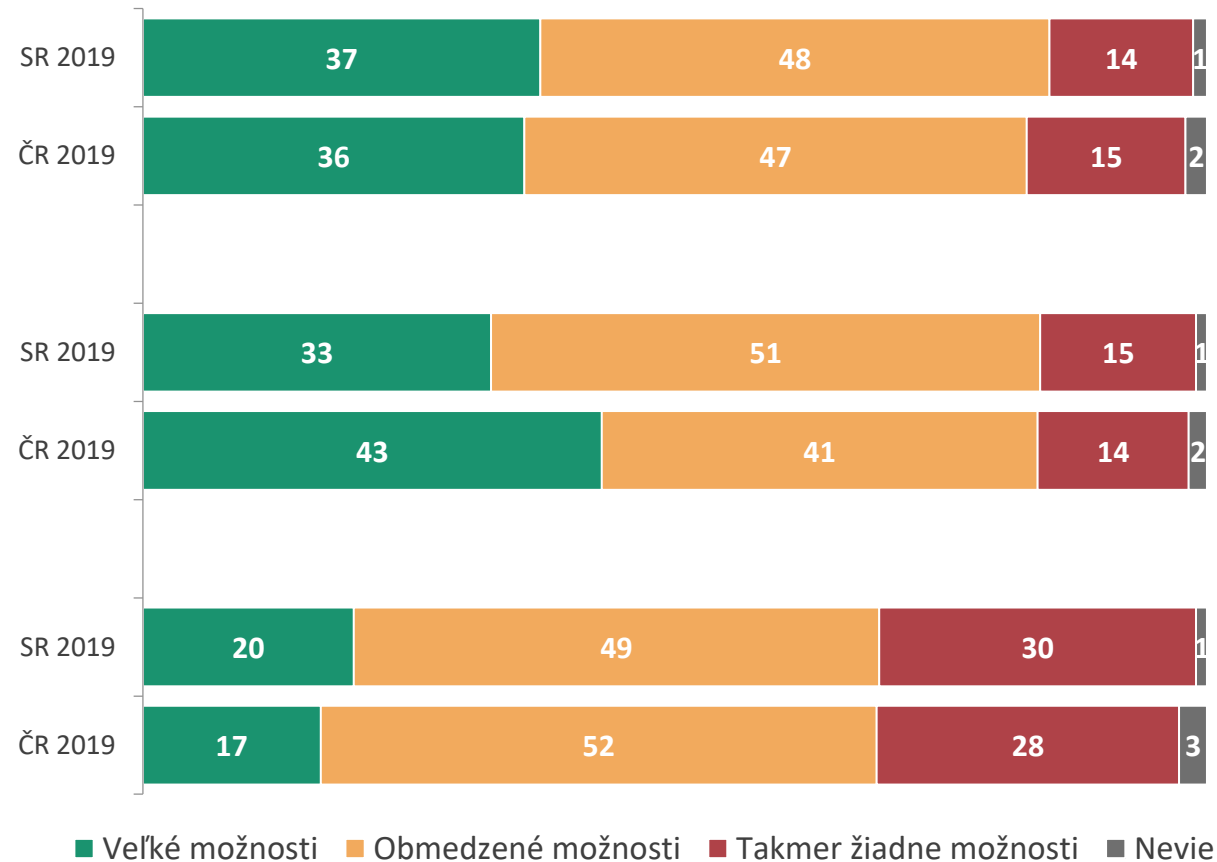
Naopak Česi vidia častejšie veľké možnosti v dostatočnom uplatňovaní svojich schopností.

Jedna tretina obyvateľov oboch krajín tvrdí, že nemajú takmer žiadne možnosti podieľať sa na skutočnom rozhodovaní o verejných veciach.

Otvorene sa vyjadrovať k problémom a nedostatkom v spoločnosti

V dostatočnej miere uplatňovať svoje schopnosti

Podieľať sa na skutočnom rozhodovaní o verejných veciach

SV01. Myslíte si, že ľudia ako Vy majú možnosť ?

N ČR 2019 = 1008; N SR 2019 = 1007, graf zobrazuje údaje v %

Možnosti občanov v štáte

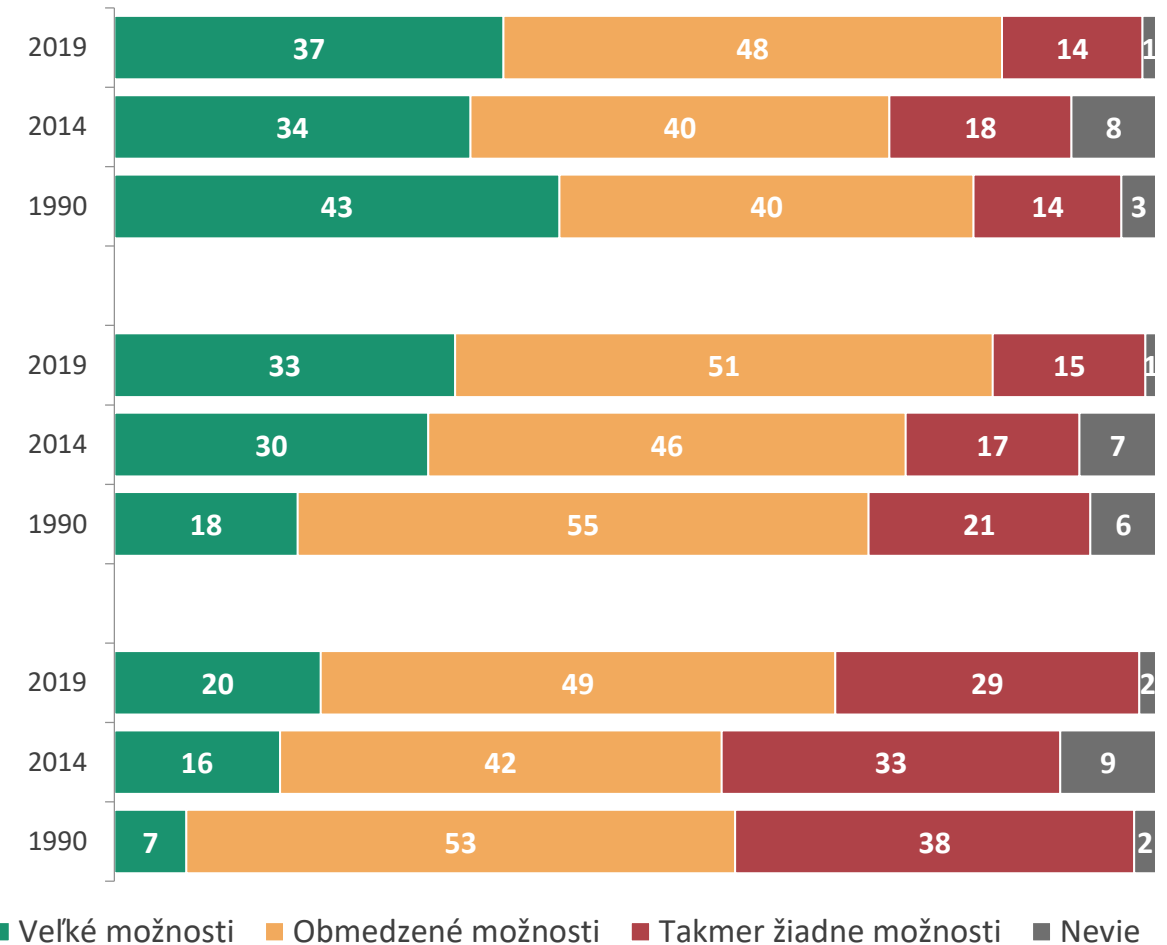
V roku 1990 obyvatelia ČSFR videli veľké možnosti najmä v otvorenom vyjadrovaní k problémom a nedostatkom v spoločnosti (43 %). Toto vnímanie v roku 2014 mierne kleslo (34 %). Avšak v roku 2019 vidia obyvatelia SR v tejto oblasti už častejšie veľké možnosti.

Najmenšie možnosti v roku 1990 videli obyvatelia v podieľaní sa na skutočnom rozhodovaní o veciach verejných (9 %). V roku 2014 veľké možnosti v tejto oblasti vnímalo už 16 % opýtaných a v roku 2019 20 % zo všetkých respondentov. Podobne to bolo aj v prípade dostatočnej miery uplatňovania svojich schopností. Kým v roku 1990 v tejto oblasti vnímalo veľké možnosti len 18 % obyvateľov, v roku 2014 to bolo 31 % a v roku 2019 je to už 33 %.

Otvorene sa vyjadrovať k problémom a nedostatkom v spoločnosti

V dostatočnej miere uplatňovať svoje schopnosti

Podieľať sa na skutočnom rozhodovaní o verejných veciach

Postoj k antisystémovým stranám

Zhrnutie

V roku 1990 bola za zákaz KSČM len niečo viac ako tretina obyvateľov Českej republiky. Viac ako polovica obyvateľov bola v tomto roku proti zákazu tejto politickej strany.

V roku 2014 mali obyvatelia Českej republiky na zákaz KSČM takmer identický názor ako tomu bolo v roku 1990. Mierne klesol počet tých, ktorí boli za zákaz a naopak mierne stúpol počet tých, ktorí sa vyjadrovali proti zákazu.

Výraznejší posun vo vnímaní nastal až v roku 2019, kedy sa za zákaz KSČM vyjadruje takmer 45 % obyvateľov ČR, 50 % je proti a 5 % sa k danej problematike nevedelo vyjadriť.

Prevažná väčšina obyvateľov Slovenskej republiky si myslí, že politické strany, ktoré presadzujú myšlienky smerujúce k obmedzovaniu ľudských práv a demokratických princípov, by mali byť zakázané.

Len 23 % obyvateľov si myslí, že tieto strany by zakázané byť nemali. Ide častejšie o mužov, ľudí vo veku 34 – 44 rokov, ľudí so stredoškolským vzdelaním, obyvateľov TN kraja, ale aj voličov ĽSNS alebo SME RODINA.

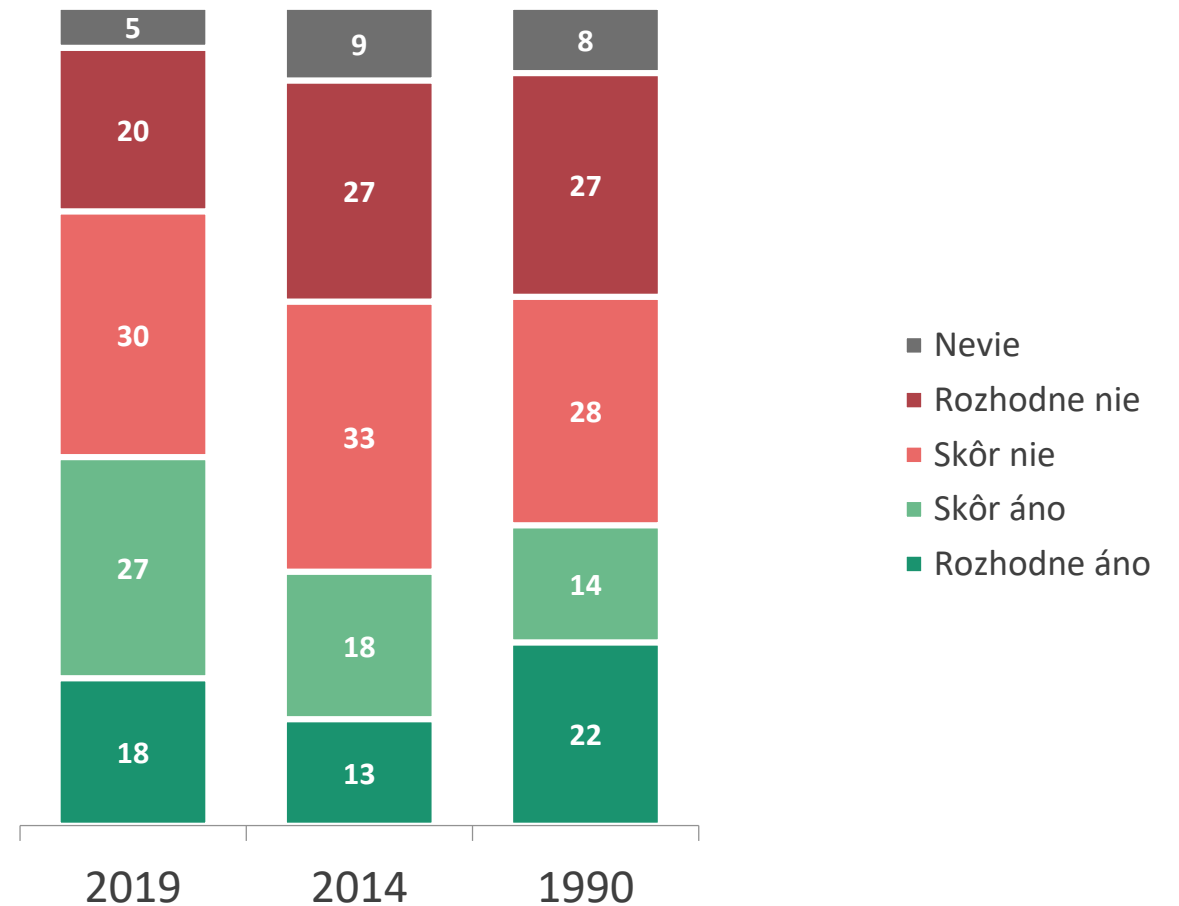
V porovnaní s obyvateľmi ČR sa obyvatelia SR výraznejšie stavajú za zákaz strán, ktoré smerujú k obmedzovaniu práv a demokratických princípov.

Postoj k potenciálnemu zákazu KSČM*

V roku 1990 bola za zákaz KSČM len niečo viac ako tretina obyvateľov Českej republiky. Viac ako polovica obyvateľov bola v tomto roku proti zákazu tejto politickej strany.

V roku 2014 mali obyvatelia Českej republiky na zákaz KSČM takmer identický názor ako tomu bolo v roku 1990. Mierne klesol počet tých, ktorí boli za zákaz a naopak mierne stúpol počet tých, ktorí sa vyjadrovali proti zákazu.

Výraznejší posun vo vnímaní nastal až v roku 2019, kedy sa za zákaz KSČM vyjadruje takmer 45 % obyvateľov ČR, 50 % je proti a 5 % sa k danej problematike nevedelo vyjadriť.

D02. Domnievate sa, že by Komunistická strana Čiech a Moravy (KSČM) by mala byť zakázaná?

N ČR 2019 = 1008 N ČR 2014 = 1207 1990: IVVM, október - november 1990, N=495; graf zobrazuje údaje v %;

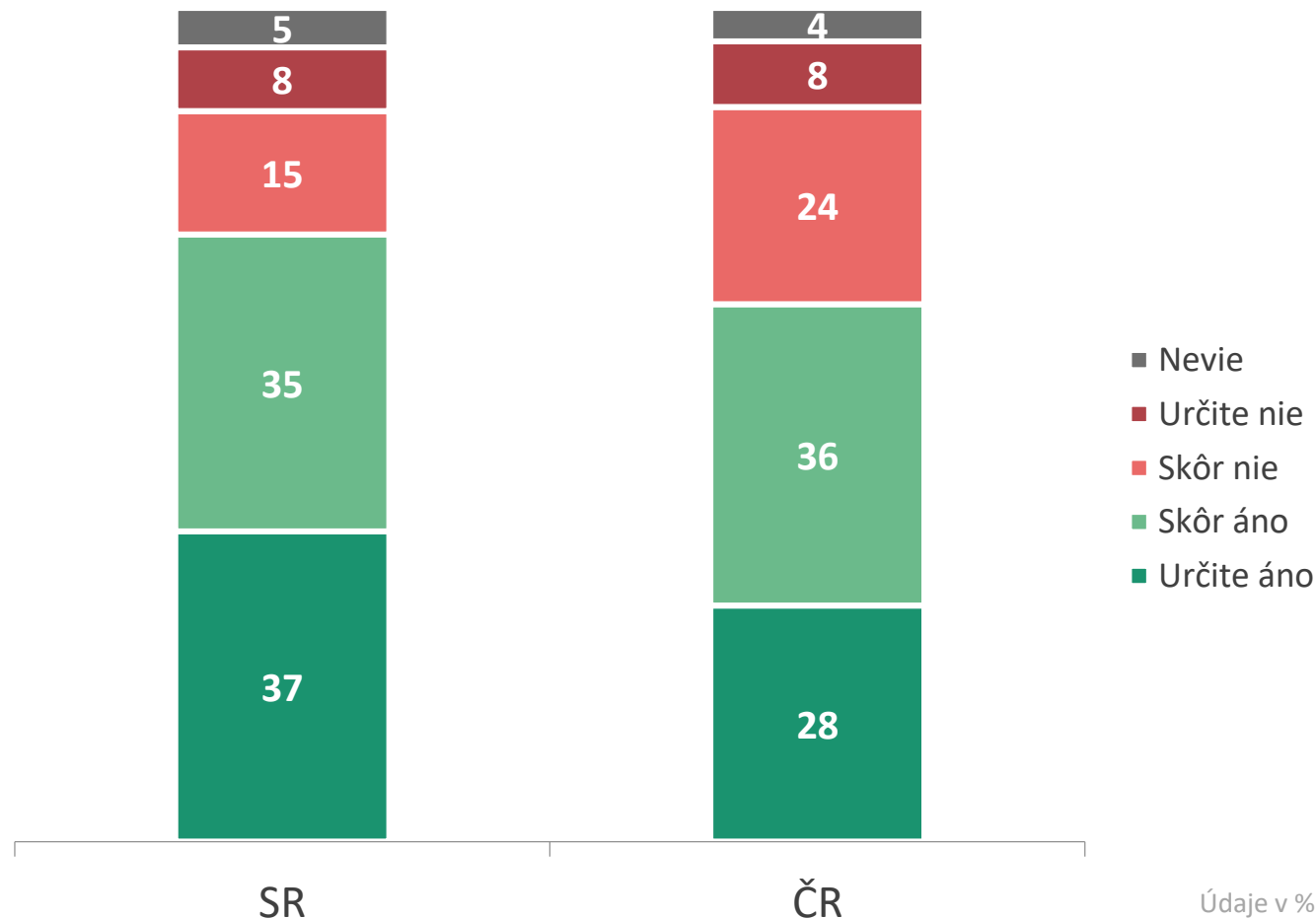
*Otázka bola položená len obyvateľom ČR, nakoľko KSČM na Slovensku nepôsobí.

Postoj k zákazu strán smerujúcich k obmedzovaniu ľudských práv a demokratických princípov

Prevažná väčšina obyvateľov Slovenskej republiky si myslí, že politické strany, ktoré presadzujú myšlienky smerujúce k obmedzovaniu ľudských práv a demokratických princípov, by mali byť zakázané. Len 23 % obyvateľov si myslí, že tieto strany by zakázané byť nemali. Ide častejšie o mužov, ľudí vo veku 34 – 44 rokov, ľudí so stredoškolským vzdelaním, obyvateľov TN kraja, ale aj voličov ĽSNS alebo SME RODINA.

V porovnaní s obyvateľmi ČR sa obyvatelia SR výraznejšie stavajú za zákaz strán, ktoré smerujú k obmedzovaniu práv a demokratických princípov.

D02. Myslíte si, že by strany, ktoré presadzujú myšlienky smerujúce k obmedzovaniu ľudských práv a demokratických princípov mali byť zakázané?, rD02. Myslíte si, že by strany, ktoré presadzujú myšlienky smerujúce k obmedzovaniu ľudských práv a demokratických princípov mali byť zakázané?

N ČR 2019 = 1008; N SR 2019 = 1007; graf zobrazuje údaje v %

Medzinárodná orientácia a budúcnosť

Zhrnutie

Takmer polovica obyvateľov oboch krajín považuje Európsku úniu (EÚ) za organizáciu, na ktorú by sa mala zameriavať zahraničná politika oboch krajín. Obyvatelia ČR a SR sa zhodujú v tom, že orientácia zahraničnej politiky by mala byť smerovaná aj na spoluprácu v rámci regionálneho zoskupenia Vyšehradskej štvorky (V4). Výraznejšie rozdiely panujú v názoroch na smerovanie zahraničnej politiky na krajiny ako Nemecko (GER), Veľká Británia (GBR) a Rusko (RUS) alebo Čína (CHN).

Obyvatelia SR mierne viac tvrdia, že zahraničná politika by sa mala orientovať na Rusko (RUS) a Čínu (CHN), kým obyvatelia ČR naopak tvrdia, že by mala byť zameraná na Nemecko (GER) a Veľkú Britániu (GBR). Zástancami orientácie zahraničnej politiky na Rusko (RUS) a Čínu (CHN) sú medzi Slovákami častejšie starší, dôchodcovia, tí ktorí si myslia, že činnosť strán obmedzujúcich ľudské práva by nemala byť zakázaná, ale aj voliči ĽSNS a SME RODINA.

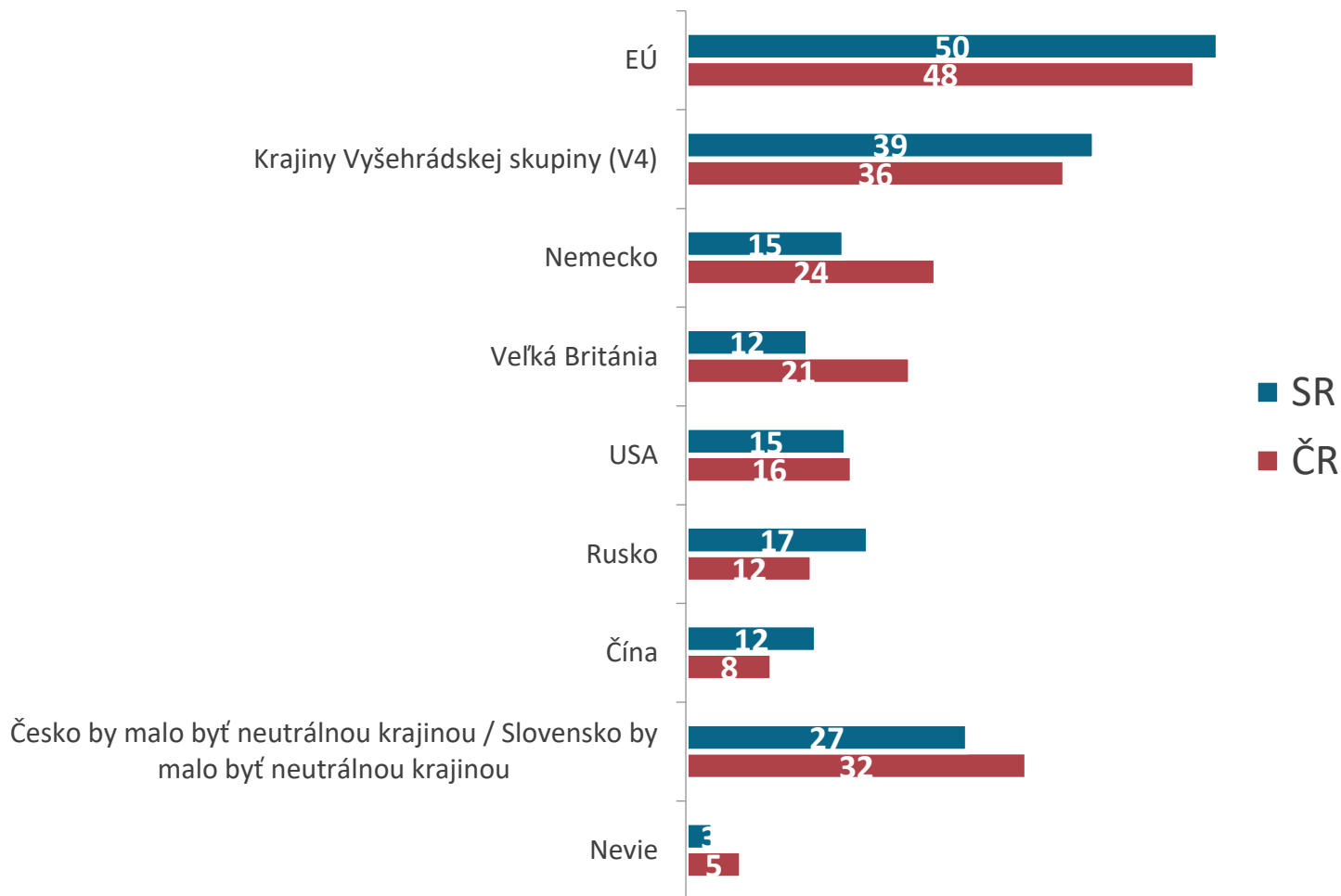
Tretina respondentov v oboch krajinách tvrdí, že ako Slovenská republika, tak aj Česká republika by mali byť neutrálnymi krajinami. Tento názor medzi obyvateľmi Slovenska zastávajú častejšie ženy, mladšie vekové kategórie, ľudia s vyšším vzdelaním, obyvatelia KE a ZA kraja a voliči Kotleba – ĽSNS, SNS a SME RODINA. Medzi obyvateľmi Českej republiky zastávajú tento názor mierne častejšie ženy, starší vo veku 60 a viac rokov, obyvatelia menších obcí a voliči SPD, KSČM a ANO.

Vo všeobecnosti sa obyvatelia jednotlivých krajín zhodujú na tom, že zahranično-politická orientácia by mala byť smerovaná na regionálne zoskupenia ako Európska únia a Vyšehradská štvorka. Približne 15 % obyvateľov z jednotlivých krajín si myslí, že táto orientácia by mala byť smerovaná na spoluprácu so Spojenými štátmi americkými. Spoluprácu s touto svetovou veľmocou častejšie žiadajú z obyvateľov Slovenskej republiky muži, mladí vo veku 15 – 34 rokov, starší vo veku 55 a viac rokov, vysokoškolsky vzdelaní alebo voliči pravicových a regionálnych politických strán.

Preferovaná zahranično-politická orientácia krajiny

Takmer polovica obyvateľov oboch krajín považuje EÚ za organizáciu, na ktorú by sa mala zameriavať zahraničná politika oboch krajín. Obyvatelia ČR a SR sa zhodujú v tom, že orientácia zahraničnej politiky by mala byť smerovaná aj na spoluprácu v rámci regionálneho zoskupenia V4.

Výraznejšie rozdiely panujú v názoroch na smerovanie zahraničnej politiky na krajiny ako GER, GBR a RUS, CHN. Obyvatelia SR mierne viac tvrdia, že zahraničná politika by sa mala orientovať na RUS a CHN, kým obyvatelia ČR naopak tvrdia, že by mala byť zameraná na GER a GBR. Zástancami orientácie zahraničnej politiky na RUS a CHN sú medzi Slovákmi častejšie starší, dôchodcovia, tí ktorí si myslia, že činnosť strán obmedzujúcich ľudské práva by nemala byť zakázaná, ale aj voliči ĽSNS a SME RODINA.

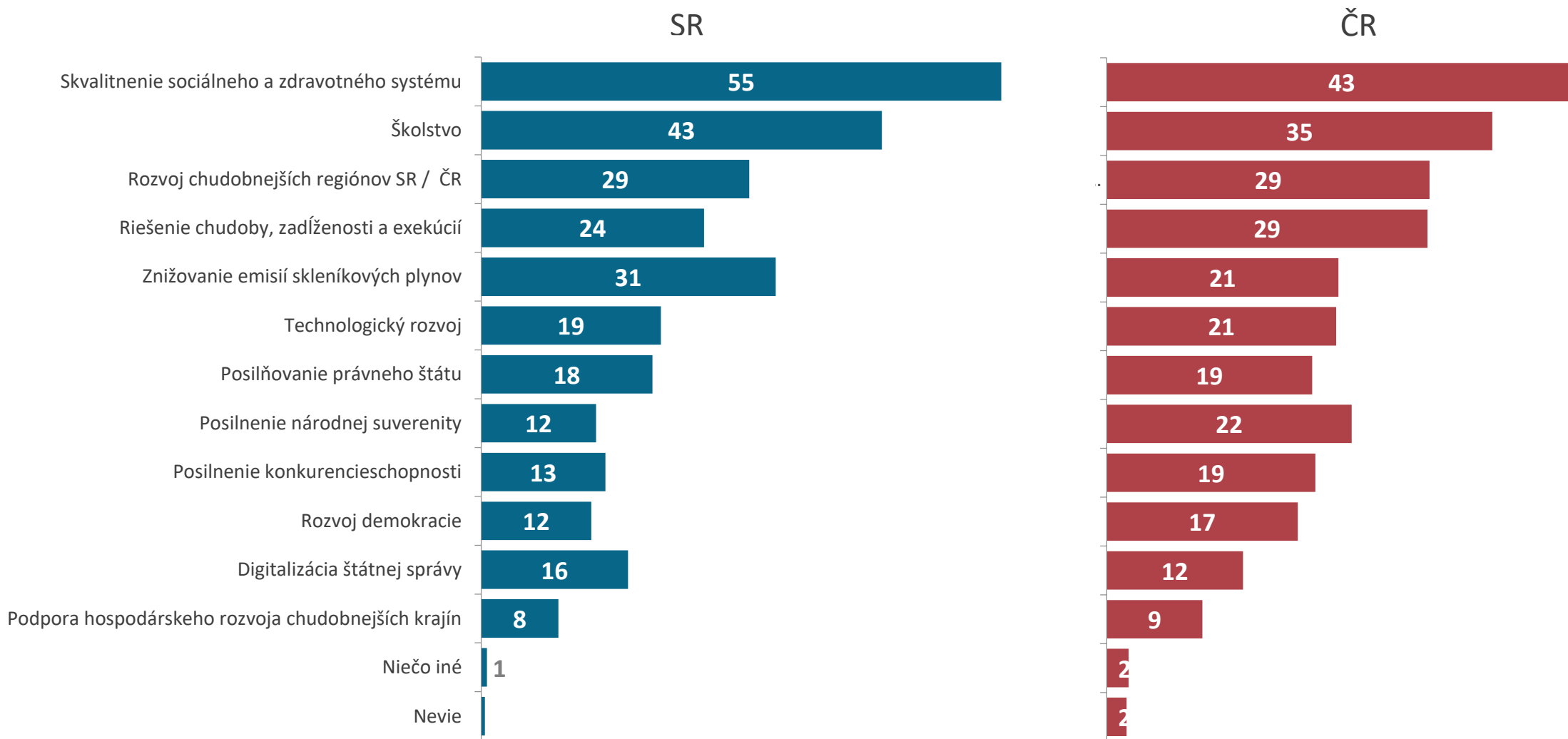

M01. Na ktoré krajiny/medzinárodné organizácie by sa mala zameriavať zahranično-politická orientácia Slovenskej republiky?

N ČR 2019 = 1008 N; SR 2019 = 1007, graf zobrazuje údaje v %; Otázka typu multiple choice – súčet % vyšší, ako 100

Priority pre ďalších 30 rokov

G03. Na aké tri oblasti by sa mala naša spoločnosť v nasledujúcich 30 rokoch najviac sústrediť?

N ČR 2019 = 1008; N SR 2019 = 1007; graf zobrazuje údaje v %

Priority pre ďalších 30 rokov:

Obyvatelia oboch krajín sa zhodujú, že najvyššou prioritou do budúcnosti je skvalitnenie sociálneho a zdravotného systému. Krajiny by sa mali podľa nich zamerať na školstvo, riešenie prehlbujúcich sa rozdielov nerovností ako medzi členmi spoločnosti, tak aj medzi jednotlivými regiónmi. Riešenie chudoby, zadlženosti a exekúcií je intenzívnejšie vnímané obyvateľmi Českej republiky. Naopak napríklad potreba znižovania emisií skleníkových plynov je intenzívnejšie vnímaná na Slovensku.

Skvalitnenie zdravotného systému na Slovensku je častejšie požadované ženami, tými ktorí mali v roku 1989 aspoň 15 rokov alebo voličmi Kotleba – ĽSNS a OĽANO. Naopak problematika školstva je častejšie reflektovaná mladšími vekovými kategóriami, obyvateľmi Bratislavy a západného Slovenska alebo tými, ktorí v roku 2016 volili strany SME RODINA a OĽANO.

Skvalitnenie zdravotného systému v Českej republike je rovnako častejšie požadované ženami, tými ktorí mali v roku 1989 aspoň 15 rokov alebo voličmi KSČM a KDÚ-ČSL. Problematika školstva je častejšie reflektovaná obyvateľmi Prahy a Stredných Čiech, ale aj voličmi STAN a ČSSD.

Najmenšou prioritou pre obyvateľov oboch krajín je podpora hospodárskeho rozvoja chudobných krajín (Afrika, Blízky východ). Pre českú populáciu nie je príliš veľkou prioritou ani digitalizácia štátnej správy, kým v prípade slovenskej populácie je táto potreba silnejšia. Digitalizácia štátnej správy je dôležitá častejšie pre mužov, mladšie vekové kategórie, živnostníkov a študentov alebo pre voličov pravicových a regionálnych politických strán.

Naopak rozvoj demokracie v nasledujúcich 30 rokoch je mierne viac dôležitý pre obyvateľov ČR. Rozvoju demokracie prikladajú väčšiu vážnosť častejšie mladšie vekové kategórie, vysokoškolsky vzdelaní alebo voliči KDÚ-ČSL.

Typológia skupín v SR vo vzťahu k ponovembrovému vývoju

Konštrukcia segmentácie spoločenských skupín v SR vo vzťahu k ponovembrovému vývoju

Segmentácia je založená na analýze tieto otázok:

- **Názory respondentov na oblasti, v ktorých vidia problémy** (politický systém, životné prostredie, sociálne istoty, ľudské práva, morálka, stav našej ekonomiky, možnosť zahraničného cestovania, náboženskej slobody, školstvo, kultúra, zdravotníctvo a dôveryhodnosť médií).
- **Subjektívny názor na možnosť vyjadrovať sa k problémom a nedostatkom** v spoločnosti, podieľať sa na skutočnom rozhodovaní o verejných veciach a v dostatočnej miere uplatňovať svoje schopnosti.
- **Vnímanie dôležitých udalostí posledných 30 rokov** (rozpustenie Varšavskej zmluvy, rozdelenie federácie, nezakázané KSČM, kupónová privatizácia, prijatie eura, vstup do NATO a EÚ).
- **Kto prispel k budovaniu slovenskej spoločnosti** (firmy, politici, médiá, umelci, sudcovia, cirkev).
- **Oblasti, na ktoré by sa SR mala v ďalších 30 rokoch orientovať** (národná suverenita, sociálny a zdravotný systém, digitalizácia, konkurencieschopnosť, rozvoj chudobnejších regiónov, riešenie chudoby, životné prostredie, školstvo).
- **Hodnotenie súčasného režimu** (slobodný X neslobodný, demokratický X nedemokratický, solidárny X zásluhový, spravodlivý X nespravodlivý, pokrokový X tradičný).

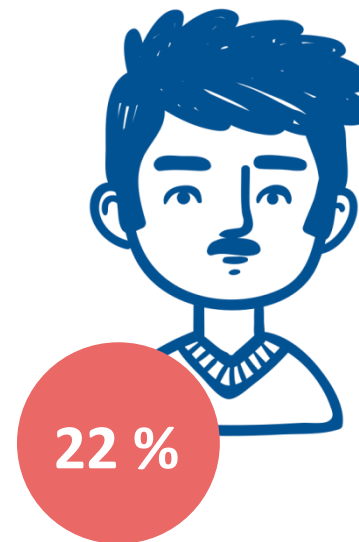
Pasívni pracujúci

Ľudia v produktívnom veku

Prevažne so stredoškolským vzdelaním s maturitou

Žijú v malých mestách a na východnom Slovensku

Prevažne so statusom zamestnanca

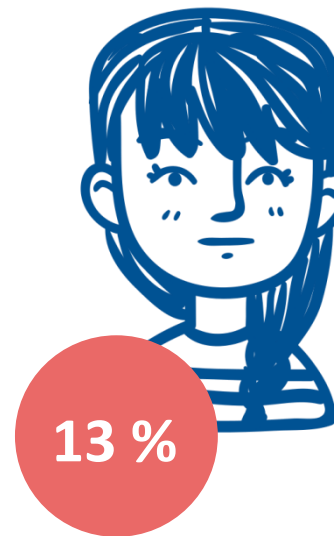
- Ich názor na doterajší vývoj je nejasný. **Pozitívne hodnotia doterajší vývoj v oblasti demokracie a slobody**, ako aj v možnosti cestovať. Zároveň si však myslia, že sa celkom nepodarilo zaviesť sociálne istoty, pričom ich trápi **problematika nezamestnanosti, chudoby, korupcie a klientelizmus**, ale aj samotná politika alebo kvalita demokracie. Zásadné problémy však nevidia v žiadnej oblasti.
- Majú pocit, že sa môžu len obmedzene vyjadrovať k problémom a nedostatkom v spoločnosti. Rovnako majú pocit, že sa nemôžu podieľať na skutočnom rozhodovaní vo verejných veciach a uplatňovať svoje schopnosti v dostatočnej miere. **Súčasný systém však považujú skôr za demokratický, slobodný, solidárny a pokrokový.**
- V prezidentských voľbách **volili prevažne Z. Čaputovú alebo sa volieb nezúčastnili**. Práve neúčast' vo voľbách je jedným z faktorov typickým pre túto skupinu. Zároveň sú častejšie presvedčení o tom, že politické strany, ktoré obmedzujú ľudské práva a demokratické princípy by mali byť skôr zakázané.
- Ich názor je podobne ako v prípade iných vecí nejednoznačný aj v ohľade na udalosti, ktoré sa stali za posledných 30 rokov. Nemajú jednoznačný názor na pôsobenie Kotleba – ĽSNS v parlamente, na vstup Slovenskej republiky do štruktúr západných inštitúcií ako sú NATO a EÚ, na prijatie eura, ale aj na to, či je dnešný systém skôr spravodlivý alebo nespravodlivý.
- Rovnako nejednoznačný je ich názor aj na rozpustenie Varšavskej zmluvy a RVHP. Naopak na rozdelenie Československa majú negatívny názor.
- Rovnako nemajú jednoznačný názor na osobnosti, ktoré prispeli kladne alebo záporne k budovaniu spoločnosti a zároveň sa neplánujú aktívne zúčastňovať žiadnych podujatí.

Optimisti

Prevažne mladí ľudia, ale čiastočne aj ľudia nad 55 rokov

Ľudia so stredoškolským vzdelaním s maturitou

Najčastejšie študenti, ale aj zamestnanci a dôchodcovia

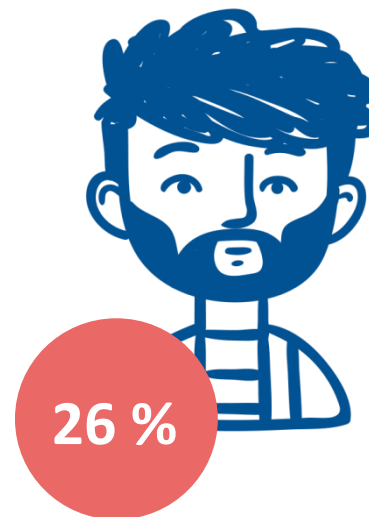
- Neplánujú sa zúčastniť žiadnych akcií. Doterajší **vývoj skôr naplnil ich očakávania. Pozitívne hodnotia vývoj v oblasti demokracie, slobody a možnosti cestovania.** Problémy vidia najmä v korupcii a klientelizme, ale aj v samotnej politike a kvalite demokracie. Za najzávažnejší problém považujú **pretrvávajúce problémy v zdravotníctve.**
- Majú pocit, že ich možnosti v oblasti vyjadrovania sa k problémom a nedostatkom v spoločnosti, skutočnom rozhodovaní na veciach verejných a uplatňovaní svojich schopností sú dostatočne veľké.
- **Súčasný systém považujú za slobodný, demokratický, solidárny, spravodlivý a pokrokový.** V prezidentských voľbách odovzdávali svoj hlas skôr **Z. Čaputovej alebo sa volieb nezúčastnili. Ich neúčast bola však často spôsobená nízkym vekom.**
- Ich názor na **pôsobenie Kotleba – ĽSNS v parlamente je negatívny.** Zároveň u nich prevažuje názor, že strany, ktoré obmedzujú ľudské práva a demokratické princípy by mali byť zakázané.
- Vstup do medzinárodných inštitúcií ako sú NATO a EÚ hodnotia veľmi pozitívne. Rovnaký prínos má pre nich aj euro. Za pozitívne považujú aj rozpustenie Varšavskej zmluvy a RVHP, ale aj rozdelenia Československa.
- K budovaniu spoločnosti za posledných 30 rokov podľa nich prispeli najmä domáce a zahraničné firmy, média, umelci, ale aj cirkev.

Ponovembroví nadšenci

Najčastejšie ide o ľudí vo veku do 34 rokov a o ľudí vo veku 55 a viac rokov

So stredoškolským vzdelaním s maturitou a s vysokoškolským vzdelaním

So statusom zamestnanca alebo dôchodcu

- V porovnaní s ostatnými segmentami sa plánuje zúčastniť nejakých osláv najviac ľudí práve z tohto segmentu. Napriek tomu väčšina z nich sa nebude aktívne zúčastňovať žiadneho podujatia, budú ich však pasívne sledovať.
- Doterajší **vývoj skôr sklamal ich očakávania. Problémy vidia najmä v korupcii a klientelizme, politike ako takej, ale aj kvalite demokracie. Avšak pozitívne hodnotia vývoj za posledných 30 rokov v oblasti demokracie, slobody a možnosti cestovania.**
- **Najväčšie problémy vidia v politickom systéme SR, životnom prostredí, sociálnom zabezpečení, ľudských právach, morálke, stave ekonomiky, školstve, ale aj v kultúre a zdravotníctve.**
- V prevažnej väčšine majú pocit, že disponujú veľkými alebo obmedzenými možnosťami vyjadrovať sa k problémom a nedostatkom súčasnej spoločnosti alebo veľké a obmedzené možnosti podieľať sa na skutočnom rozhodovaní a verejných záležitostiach, ako aj dostatočne uplatňovať svoje schopnosti.
- Častejšie sa jedná o **voličov pravicových politických strán**. V prezidentských voľbách **volili prevažne Z. Čaputovú**. Myslia si, že strany, ktoré obmedzujú ľudské práva a demokratické princípy, by mali byť zakázané. Zároveň majú negatívny názor na pôsobenie strany Kotleba – ĽSNS v parlamente.
- Majú veľmi pozitívny názor na vstup Slovenska do NATO a EÚ, prijatie eura a rozpustenie Varšavskej zmluvy a RVHP. Naopak ich názor na rozdelenie Československa je skôr negatívny.
- K budovaniu spoločnosti za posledných 30 rokov najčastejšie podľa nich prispeli domáce a zahraničné firmy, média a umelci. Naopak negatívnu úlohu podľa nich zohrali politici, sudcovia a cirkev.
- **Súčasný systém považujú za slobodný, demokratický, zásluhový, nespravodlivý a tradičný.**

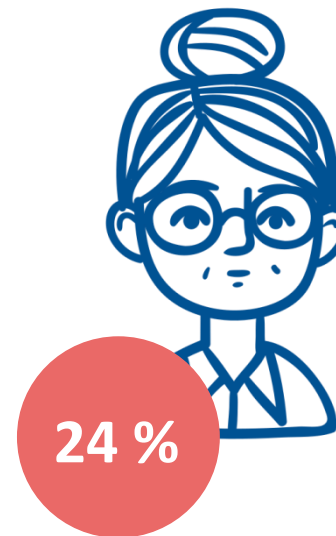
Sklamaní pamätníci

Majú najnižší príjem zo všetkých segmentov

Stredoškolské vzdelanie s maturitou

Žijú prevažne v menších obciach

Najčastejšie zamestnanci a dôchodcovia

- Ani sklamaní pamätníci podobne ako ľudia z ostatných segmentov sa neplánujú zúčastniť podujatí organizovaných k výročiu 17. novembra. Podujatia budú skôr pasívne sledovať.
- Doterajší **vývoj ich skôr sklamal**. V najväčšej miere sú **sklamaní z politickej situácie a nenaplnených očakávaní**. Zároveň však oceňujú osobné slobody, demokraciu a možnosť cestovať.
- Celkovo vnímajú skôr zhoršenie situácie a prevažuje u nich **celková nespokojnosť**. Najväčšie nedostatky vidia v politike a demokracii. **Veľké problémy podľa nich pretrvávajú najmä v zdravotníctve, sociálnom zabezpečení, politickom systéme a životnom prostredí**. Naopak sa podľa nich zlepšila práca médií a žiadne vážne problémy nevidia v oblasti ľudských práv, náboženských slobôd a cestovania.
- V oblasti rozhodovania a veciach verejných vnímajú len obmedzené možnosti. Svoje možnosti vidia skôr v možnosti vyjadrovať sa k problémom v spoločnosti a uplatňovaní svojich schopností.
- Slovensko by sa do budúcnosti malo sústrediť podľa nich viac na skvalitnenie sociálneho zabezpečenia a zdravotníctva, ale aj na rozvoj chudobnejších regiónov SR alebo školstvo. Na doterajšom budovaní spoločnosti mali podľa ich názoru pozitívny vplyv najmä umelci, domáce a zahraničné firmy a najmenej politici a sudcovia.
- Pozitívne vnímajú vstup SR do EÚ, ale aj prijatie eura. Súčasný systém považujú za slobodný, demokratický a skôr solidárny.
- **Volieb sa zúčastňujú a najčastejšie odovzdávajú svoj hlas strane SMER**. Politické strany ktoré obmedzujú ľudské práva a demokratické princípy by mali byť podľa nich zakázané.

Frustrovaní a vylúčení

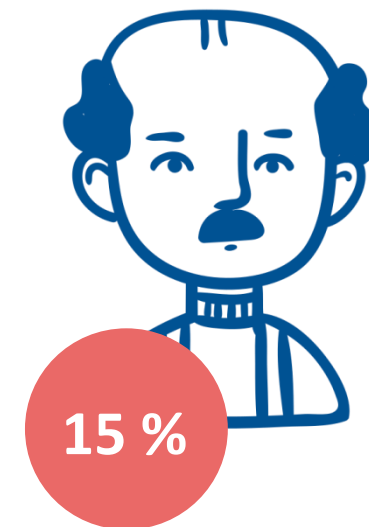
Veľká časť v dôchodku, zamestnanci

SŠ s maturitou alebo vyučení

Západné Slovensko, minimum v Bratislave/veľké mestá

Veľký podiel nevoličov

Stredné príjmy

- **Vývoj po revolúcii ich sklamal** - sklamanie cítia predovšetkým z **celkovej politickej situácie, vlády, demokracie a rozkrádania štátneho/verejného majetku**.
- Celkovo vnímajú skôr zhoršenie situácie v porevolučnom období, konkrétne v oblasti politiky, demokracie a **korupcie**. Veľké problémy identifikujú v oblasti politického systému SR, sociálneho zabezpečenia, morálky a stavu ekonomiky, školstva, zdravotníctva. Ďalej ako problémové vidia životné prostredie, ľudské práva, dôveryhodnosť médií.
- Zlepšenie naopak hodnotia v oblasti zvýšenia životnej úrovne a možnosti cestovať.
- Už pred revolúciou sa im asi nedarilo dobre, ale nádeje, ktoré do revolúcie vkladali v tejto oblasti, **nenaplnili očakávania**. Nejaké zlepšenie reflektujú, ale nie je dostatočné. To sa spája s frustráciou z nižších príjmov a pocitu silnej korupcie na politickej scéne.
- Ich nespokojnosť s politickým vývojom sa odráža aj v hodnotení politických osobností - pohybujú sa väčšinou od hodnotenia "dobre" a horšieho. Najviac negatívne sú voči pôsobeniu V. Mečiara, M. Dzurindu, R. Fica a A. Kisku. Súčasnú slovenskú prezidentku vnímajú menej negatívne, avšak skôr nemá ich podporu. V prípade V. Havla nie sú názorovo jednotní a ich hodnotenia sa pohybujú najčastejšie na stupni 2 a 5, avšak aj tak vychádza z hodnotených politikov najlepšie hodnotený.
- Práca médií sa podľa nich skôr zhoršila.
- Ľudí ako oni nemajú podľa nich vplyv na rozhodovanie vo verejných veciach, obmedzené možnosti vnímajú v otvorenom vyjadrovaní k problémom v spoločnosti a uplatnení svojich schopností.
- Sú pre zákaz nedemokratických strán.
- Nemajú vyhranený názor na participáciu Slovenska v medzinárodných organizáciách, rozdelenie ČSFR hodnotia skôr negatívne, rovnako tak rozpustenie Varšavskej zmluvy; negatívne kupónová privatizácia.
- Na budovanie spoločnosti majú pozitívny vplyv predovšetkým domáce firmy, najmenej potom politici a sudcovia.
- Sústrediť by sa malo Slovensko v budúcnosti predovšetkým na skvalitnenie sociálneho a zdravotného systému a rozvoj chudobnejších regiónov SR a školstva
- **Súčasný režim v SR vnímajú ako nespravodlivý, nedemokratický, neslobodný a tradičný.**
- Neplánujú sa zúčastniť akcií spojených s pripomínaním Nežnej revolúcie

M E D I A N S K

MEDIAN SK, s.r.o. je slovenská nezávislá súkromná spoločnosť pre prieskum trhu, médií, verejnej mienky a pre vývoj analytických a marketingových softvérov, založená v roku 2002. S ňou úzko spolupracujúca česká spoločnosť MEDIAN pôsobí na českom trhu od roku 1993. MEDIAN SK, s.r.o. realizuje všetky typy kvalitatívnych a kvantitatívnych prieskumov.

MEDIAN SK, s.r.o. je členom odborných združení:

ESOMAR

TGI Network

American Marketing Association

kontakt

MEDIAN SK, s.r.o.
Kremnická 6
851 01 Bratislava V
www.median.sk

Michal Mislovič – analytik (politológ)
+421 911 790 720
michal.mislovic@median.sk